

Thuis op het water

J. RIJPSTRA

THUIS OP HET WATER

P. J. RIJPSTRA

THUIS OP HET WATER

J. N. VOORHOEVE - DEN HAAG

Hoofdstuk 1

Toen Theo nog klein was

Theo is zondag vier jaar geworden. En morgen . . . morgen mag hij mee naar de kleuterschool. Dat måg als je vier bent. Is dat even een feest?! Dan mag hij plakken, prikken, vlechten en tekenen. Heerlijkheden, die je aan boord zo niet kent.

In z'n zondagse pakje is Theo die maandagmorgen de loopplank af komen stappen. Op bruine, blote pootjes. Een appel in zijn broekzak en in z'n hand een mooie bal, stapt de kleine schipper op het dorpsbewaarschooltje aan. Een schóól kun je 't ook eigenlijk niet noemen. Het is maar een kleine ruimte, een kamer, die aan een kippenren doet denken, waarin de vijftig kleuters moeten zitten en spelen. Een steile, smalle trap voert naar boven. Vijftig paar kleine kleuterpootjes klossen elke morgen achter de juffrouw aan naar binnen. Ze volgen haar op kousevoetjes, als ze de trap beklimt naar de grote, schemerdonkere zolder. Net kuikentjes achter de moederhen. . . . Oei, koud is 't daar!

Lange, lage banken staan op die koude zolder en daarop nemen de kleintjes plaats. Luisteren dat ze doen naar het mooie verhaal van de juf! . . .

Die morgen nestelt ook Theo zich tussen 't roerige grut. En legt, eindelijk, als zij, z'n armpjes netjes op de bank. Dat móet van de juf.

Wèl jammer van z'n bal Diè rust nu op z'n knietjes. En bij de minste beweging van die knietjes wil de bal steeds maar ondeugend zijn en weglopen. . . . Die schijnt niks te vinden aan 't verhaal. . . .

„Zeg, Theo, geef mij die bal maar zo lang,” zegt juf vriendelijk. Maar daarvan wil Theo niets weten! O neen! Beschermend breidt hij z'n handen uit over zijn schat. Dan laat de juffrouw 't maar zo.

Wel mist Theo die morgen wat. Hij kan nu zijn beentjes niet precies op de maat bewegen, als ze „De Heer is mijn Herder” zingen. Dat doen al zijn vriendjes. Een mooi verhaal, dat die juffrouw vertelt! Oei!....

Theo vergeet zelfs zijn bal zo nu en dan. Hoe kan 't ook anders. 't Gaat over water, over de zee! Theo kent de zee wel, o ja! Hij is er al een paar keer over gekomen. Toen deed hun schip zo raar.... toen was 't net een wip! Maar de mensen die voor deze zee stonden, konden er niet over, zegt de juf. Neen, dat begrijpt Theo best. Die mensen hadden immers ook geen schip. En toch moesten die mensen er over, want een boze vijand zat hen achterna.... Ja, net als die boze hond van boer Nauta hem gisteravond. Dan word je natuurlijk erg bang. Die mensen hadden toen aan hun Vader geroepen, aan God....

Kijk, de juf slaat ineens met een stok op 't wilde water. Ze roept heel luid: daar schrikt Theo van. Hij trekt z'n voetjes maar wat in, anders spoelen de golven hem helemaal nat.... De bal rolt weg.... Theo merkt het niet. De juf slaat weer. En nu komt er zomaar een pad in de zee. Da's knap!.... Voorzichtig zet de juf haar voet in de zee en loopt.... loopt!!

Theo kraait van pret. Dat gaat hij ook proberen, da's vast! Hé, daar ligt de bal. Hij raapt hem vlug op en legt hem weer op z'n oude plaatsje. Wat de juf nu verder zegt, hoort Theo niet meer. Met zware stem bromt de oude toren dat het twaalf uur is. De stilte in het dorpje is plotseling gevlucht. Klompjes klepperen in de straat.

Een jochie zonder klompjes dribbelt over 't terrein van de zuivel-fabriek, klautert over een hek en is dan in 't weiland aan het kanaal. Daar ligt vaders schuit te laden. De walkant is begroeid met lage wilgen en uitgetrapt door koeiepoten.

Theo en de bal doen samen een spelletje. Heel leuk. „Wie 't eerst thuis is,” spelen ze. Dat spelletje speelt moeder ook altijd met hem, als ze samen boodschappen hebben gedaan en zijn pootjes zo akelig moe worden.

Zo ver hij kan, gooit Theo de bal vooruit en holt er dan lachend achteraan. Lekker hard schiet ie op. Dan.... ineens.... is er een derde, die mee wil spelen. Wel, dat mag best! Die speelkameraad grijpt de bal, net als-tie hoog de lucht in zweeft en werpt hem op zij, het water in!

Theo is boos op die kameraad, erg boos. Beteuterd staat hij aan de walkant te kijken. Schreien, neen, dat doet ie niet. Alleen alleen rollen twee grote tranen langs z'n neusje omlaag en de duim gaat het mondje in.

Als hij nu 's een tak uit het wilgenhout breekt? Misschien kan hij dan de bal wel pakken. 's Proberen.... Ach, veel te kort. Weer vindt de duim z'n weg naar de mond.... Ineens.... ja, dat zal hij doen! Dat deed de juf ook!....

Op 't uiterste randje van de walkant gaat de dreumes staan en slaat met zijn stokje op 't water.... een.... twee.... een.... twee.... Hij wacht af. Vreemd toch, er gebeurt niks. Dan heeft de juf vanmorgen gejoekt. Nóg eens slaat de kleine man.... Niets verandert.... Of.... Of zou het pad er toch al zijn? De juf liep toch ook maar zo op 't water?!

Theo's witte tandjes komen bloot. In z'n wangen komen kuiltjes. Hij lacht.... Natuurlijk, zo was 't! Hij zet z'n linkerpootje

vooruit.... voorzichtig.... dan: een plons!.... De kleine kerel is voorover getuimeld, het water in.

Wat erg! Maar weet je, wie het heeft gezien? Moeder. En.... de Heer in de hemel heeft het óók gezien. En Hij beschaamt nooit het geloof van een kind. De Heer heeft ook Zijn engelen nog en bij die velen is er ook een, die op Theo moet passen.... Moeder komt, ze rent.... Vastberaden stapt ze 't water in.... Grijpt.... Ja.... ja.... ze heeft hem!.... Stijf klemt ze haar jongen tegen zich aan.... Gauw naar de kant. Spoedig zijn beide op 't droge.

Als vader die middag van de schippersbeurs komt, staan moeder en Theo hem al op te wachten.

En 's avonds, in de kleine kajuit, lezen een paar blijde mensen de 91ste Psalm: „.... Geen plaag zal uw tent naderen; want Hij zal Zijn engelen gebieden, dat zij u behoeden op al uw wegen...”

Hoofdstuk 2

Toen de vlokken vielen

Sneeuw, sneeuw, overal sneeuw.

Ergens aan een jaagpad in het wijde Friese land liggen twee schepen. Oneindig ver is de horizon. Wijder dan ooit lijkt dit lage land, nu een dikke sneeuwlaag het helemaal bedekt. Grijs zijn de luchten en leeg de weiden. Alleen een paar schapen in dikke vachten scharrelen rond in de witte wereld en krabben nog wat grassprietjes bloot.

Midden in deze eenzaamheid liggen de schepen. Een ervan is van schipper De Vries. Toen 't gisteravond begon te sneeuwen, wild en dicht, hebben ze hier maar ligplaats gekozen. Och, 't doet er ook weinig toe, waar ze liggen. De tijden zijn slecht voor de schipperij. Vooral in de winter.

Daarover gaat het gesprek in de roef tussen de twee gestrande schippers. Maar de koffie geurt en het potkachelkje snort. Een behagelijke gezelligheid hangt in de kleine ruimte. Ja, motorkracht zou een oplossing zijn, daarover zijn de mannen het eens. Trouwens, De Vries heeft er reeds lang over gedacht zijn schip maar te verkopen en een motorboot in de vaart te brengen. Maar... een motorboot is zo duur!

Ook de vrouwen zijn even gaan buurten. Bij haar gaan de nieuwtjes van mond tot mond. Kranten krijgen ze immers weinig in handen en wie er stierf en wie er trouwde of wie een wiegje kreeg in de kajuit, dat vertellen schippersvrouwen elkaar. In het weiland, in de sneeuw, spelen de kinderen hun dolle spel. Van zorgen weten de kleuters gelukkig nog niets. Theo de Vries

Beckman

... een oliejas om en op zijn dikke kop vaders zuidwester

van nog geen vijf en Hansje van Strien van bijna zeven hebben een grote sneeuwbal gerold en er een mooie sneeuwpop van gemaakt. Geweldig zeg, wat een pop!

Een oliejas hebben ze 'm omgehangen en op z'n dikke kop hangt scheef vaders zuidwester.... Prachtig was dat!

Plotseling schreeuwen de jongens van pret! Kijk.... 't gaat weer sneeuwen! Eerst langzaam, dan al sneller en sneller, dwarrelen duizenden vlokken omlaag. De jongens steken hun tongetjes uit en laten wat van die poedersuiker op hun rode lapjes vallen. Ze spelen krijgertje met de vlokken en hollen in wilde draf achter ze aan; verder, al verder.... En achter hen schuift het gordijn zich dicht, 't gordijn van sneeuw. Dichter, almaar dichter vallen de vlokken en wissen de sporen van de kleuters uit.

In de kajuit babbelen de ouders gezellig door. Ze merken niets van 't vallen der vlokken en van 't verdwijnen van hun kroost. 't Donkert nu snel in de kleine roef. De wind fluit door het touwwerk.... juuuut.... juuuut.... 't Is, of ie vraagt: „Waar zijn de kleuters toch? Missen jullie ze niet?”

„Hoor de wind 's,” zegt De Vries. „Er zit nog meer sneeuw in de lucht.”

Juuut!.... juuuut!.... giert de wind. „Zoek ze dan!”

Oh.... de kinderen!.... Waar zouden die....

Met een ruk wordt plots het bovenraampje verschoven en het hoofd van De Vries kijkt uit de kajuit. Foei, wat een weer!

Een felle sneeuwjacht striemt zijn gezicht en beneemt hem het uitzicht over de vlakte. Vliegensvlug werkt hij zich naar boven en stapt zo in z'n klompen met.... sneeuw. Wat kan het hem schelen!! Vlak bij de schuit staat de wondere sneeuwman te

kleumen. Hij is diep in z'n stormhoed gedoken en trekt een heel erg bang gezicht.... Geen wonder!....

In een ommezien zijn allen aan dek verschenen. Ze zien wel niet veel, maar zien toch wel dit: de kinderen zijn.... weg!

„Theo!“.... Haaaaans!“.... „Theoooo!“....

O, wat zijn die moeders angstig. Ze roepen, ze schreeuwen de namen van hun lievelingen. Maar.... geen antwoord komt. De boze, gierende wind draagt de klanken weg naar verre kim.... Juuuut.... Juuuut!....

De vaders? Zij talmen geen ogenblik. Ze schieten in hun korte jekker en haasten zich de velden in. Het lopen gaat moeilijk. Foei toch, wat een weer! Soms ploffen ze neer in een ondiepe greppel, die door de sneeuwlaag onzichtbaar was. Het sneeuwwater heeft hun sokken doorweekt. Wat geven ze erom!??

Zo nu en dan blijven ze staan en zetten de handen voor de mond. Hijgend roepen ze de namen der kinderen en luisteren dan met spanning, of er ergens antwoord klinkt. Steeds tevergeefs. O, nare gedachten martelen die sterke mannen.... Ze zullen toch niet verdronken zijn, of.... of....

Dapper blijven de mannen vechten met wind en sneeuw en schieten maar heel langzaam op. Twee zwarte stipjes zijn het in een witte wereld, twee mensen in.... nood.

Theo en Hans?....

Met stralende ogen en gloeirode wangetjes zijn ze almaar verder gehold. Soms duikelen ze pardoes in de sneeuw, als hun zware, bolronde klompjes hen niet verder wilden dragen. Maar blijven liggen? Niks hoor! Dapper stonden de kereltjes weer op en sloegen de kogels onder hun klompjes vandaan. Verder maar. Even.... ja, eventjes werden ze bang, toen het wat schemerig

begon te worden. Toen konden ze bijna niet meer verder. Nog even.... Stop!

Hans is blij een hek te zien. En kleine Theo legt z'n blauwe knuistje in Hansjes hand.

„Zullen we even zitten?“, vraagt de oudste zijn vriendje.

„Even zitten,“ eechoot Theo.

Jonge, jonge, die Theo is zwaar! Met moeite tilt Hans z'n maatje op en zet hem neer tegen 't hek. Z'n lange winterjas trekt ie uit en hangt die Theo om de schouders. Zelf kruipt hij naast Theo, ook achter de jas. Zo zitten de beide kameraadjes lekker beschut. En de vlokken dwarrelen maar....

Het duurt niet lang, of Theo's duimpje verwijnt in z'n mond.

Ook Hansje wordt opvallend stil.... Hun kopjes zakken tegen elkaar: de kleuters zijn in dromenland.

Ze weten niet dat het ophoudt te sneeuwen. Ze merken niet, dat een heldere maan door 't wolkendek komt gluren.... en heel zwart kijkt!....

Door de landen zwoegen de vaders. Ze laten speurend hun ogen gaan langs de slotkant, bijgelicht door een walmende scheepslantaarn.

En bij het hek?....

Van onder de jas klinken slaappgeluidjes. Hoor, daar schatert er eentje in z'n droom! Zou hij misschien Jan de sneeuwman zien staan met de grote zuidwester op en de wijde oliejas om zijn schouders?....

Dan?....

Dan schrikken de slapende kleuters even op in hun wel wat onrustige slaap. Horen ze 't goed Wordt er geroepen, gefloten?.... Klinkt daar een naam?.... Lichtbundels vallen op

hun dromerige hoofdjes.... Wild wrijven ze in hun ogen en vechten tegen storingsgeluiden en.... slaap. Ze spartelen tegen, als sterke armen hen op willen tillen.

Maar dan gaan hun ogen heel wijd open. Bij 't nu heldere licht der maan zien de kleuters hun vaders staan....

Ze vertrouwen zich toe aan de sterke armen, die hen veilig brengen naar de schuit.

Als De Vries zijn kostbaar bezit neerlegt in de moederarmen, valt z'n oog op de naam, die hij lang geleden z'n schip heeft gegeven....

„Tegentij”,.... zegt hij zacht voor zich heen.... „Tegentij.... Heer, en toch voor de wind!”

Spoedig liggen de knaapjes in hun warme bedjes.

„Juuut!” fluistert nu zachtjes de wind.

„Wel te rusten,” wil hij zeggen. „Jullie hebben het eerlijk verdiend!”

Hoofdstuk 3

Een knal in de roef!

De wind zit weer eens een keertje in de verkeerde hoek! Dat betekent dus: duwen jongens! Duwen en trekken. De „Tegentij” ligt heel diep geladen en jullie begrijpt, dat het dus vandaag geen zacht geklutst eitje wordt!

Gelukkig maar, dat schipper De Vries een poosje geleden hulp heeft gekregen. Barend is aan boord gekomen. Barend de Beer, schelden de jongens hem, omdat hij zo ruig is op z'n armen en oer-sterk. Een beste kerel, die Barend Fortuin. Hij lijkt wel wat oud voor zijn vijftig jaren, maar hij is handig en ijverig. En pruimen dat ie kan! 't Lijkt soms net een sproeiwagen! De Vries is blij, hem als knecht te hebben. En.... Barend is blij een baas te hebben. Een maand geleden is zijn moeder gestorven en nu staat Barend zo goed als alleen op de wereld. En daar komt bij: Barends wieg dreef eens op 't water en wolken en wind en water trokken hem sterk....

Kijk, moeder komt al uit de kajuit. Theo weet precies, hoe 't nu verder zal gaan. Vader zal 't volgbootje langszij trekken; mam-mie en Barend zullen erin overstappen en oversteken naar 't jaagpad langs de vaart....

Zie je wel?.... Grappig vindt Theo altijd de grote sprong die moeder dan maakt uit 't schommelend bootje. Vaak zit ze even als een kikker in het oeverriet, dat wiegend wuift en is dan een poosje helemaal zoek. Dan steekt moeder ineens haar hoofd door 't riet op een plekje, waar Theo 't nu net niet verwacht! Dan gilt ie van pret! Dan knijpt ie z'n handjes tot knuistjes en

.... maakt ook z'n broekje wel 's nat....

Maar nu kunnen ze dat leuke spelletje toch niet spelen. 't Is immers winter, en dan is 't riet dor en kaal. Daar gaan ze.... goed opletten nu.

„Hup moeder!.... Hup, Barend!”

O, wat moet die Theo lachen! Barend maakt zo'n rare sprong! Hij komt op z'n knie in 't gras te liggen, z'n pet weigert mee te gaan en belandt na een prachtige zweefvlucht in 't water. En Barends ene klomp, die hem veel te groot is, vliegt vader in 't gezicht!....

Barend zegt een heel vreemd woord.... Een woord, dat Theo nog nooit eerder hoorde.... Hoe was 't ook weer?.... 's Proberen, of ie 't na kan zeggen.... Maar waarom geeft vader hem nu een klinkende klets om z'n oren?!.... Dat doet vader haast nooit. Raar doen die grote mensen vanmorgen; moeder keek ook al zo lelijk; zeker, omdat ze trekken moest....

Wel ja, laat hij 's in de roef gaan kijken. 't Is koud aan dek. Z'n dunne broekje slobbert om zijn bleke magere pootjes: roef! In de kajuit!

Langzaam komt het schip in beweging. Door de kleine ruitjes in 't achteronder ziet Theo moeder en Barend op 't jaagpad lopen. Ze hangen voorover in de lange lijn. Kleine pasjes maken ze en bij elke stap, precies op de maat, wipt de lijn telkens verend omhoog.

Boven aan dek hoort hij de stap van vader, die de vaarboom krachtig in 't water gooit tot ie houvast vindt in de bodem. Vaders lichaam leunt zwaar op die lange stok; een eindje lopen, dan even wachten, gaat hij al duwend van 't voordek naar achteren. Zo nu en dan kijkt vader 's even in de kajuit, om te zien, wat zijn kleine knulletje uitspookt. De kleine man vermaakt

zich echter uitstekend. Hij heeft een hele verzameling lucifersdoosjes. Daar bouwt hij bruggen van. Bijna zo hoog als de kachel! Hij laat de schepen er onder door varen. Hij bouwt ook kerken met heel hoge torens, zo hoog als een stoel!

En.... stallen met koeien. Toffee's, die hij in een trommeltje vond, zijn z'n paarden en schapen. Maar.... of nu 't vee naar de markt is gegaan of misschien naar de slager: de veestapel is bijna verdwenen.... En het zwart van de snoepjes zit overal. Ja, die grote mensen hebben makkelijk praten. Maar als je neus nu zo lek is en je hebt geen zakdoek, dan.... natuurlijk, de mouw! 't Vee is weg. En stilletjes komt een boze vijand geslopen.... verveling. Die krijgt Theo te pakken.... O, maar dat is leuk!.... De kleine baas pakt z'n doosjes bij mekaar. Z'n oog is gevallen op 't kleine salamander-kachelkje dat heel kleine rookwolkjes uitblaast. Vreemd van die malle sander!

Theo doet het deurtje open.... Misschien heeft de kachel 't benauwd.... Zie je wel, de kachel is dood. Hij moet eten hebben natuurlijk. Wacht. Hij zal de kachel wel even voeren. De dreumes neemt de lege lucifersdoosjes, nog wat en nog wat en laadt daarmee de buik van 't kachelkje vol.... O kijk 's! De malle sander vindt het leuk! Hij leeft weer. Gele en groene wolken van rook walmen op uit zijn buik! Gek, dat ie nog niet brandt....

Boven aan dek houdt vaders eentonige stap plotseling op.... Dikke, groene slierten van rook kruipen onder de gek vandaan, die op de pijp van 't roefje staat. De Vries speurt onraad. Haastig smijt hij de vaarboom neer en dribbelt met pittige pasjes naar 't achterschip.

Theo zal toch niet....?

Met een ruk werpt ie het schuifraam open.... En dan?.... Nee

maar!... Vreselijk! Een knal, een ontzettende knal!
Eerst staat de schipper geheel versuft te kijken.... Donderde het? Een bom?... Zien kan hij ook niets.... Aswolken zweven door de kleine ruimte. Een benauwende damp slaat hem in 't gezicht.... Zijn jongen, Theo, waar is die?... Daar?... Ja, zwart als roet zit ie in een hoekje weggedoken.... in een andere hoek ligt de kachelpijp.... Barends ene pantoffel ligt in de juspan.... het sijsje vliegt als bezeten in het kooitje heen en weer.

„Jongen toch,” zegt vader bevend. „Jongen toch”....

Buiten hangt de lijn slap in 't water en de schuit draait met de kop in de wal. 't Is net, of de benen van de schippersvrouw niet vooruit willen....

Eindelijk: de schuit. Lenig springt ze bij het voorschip op.... holt naar achteren.... één blik in de roef.... Dan slaat ze haar handen in mekaar!....

„Och.... och.... kijk nou m'n schone gordijntjes 's aan!.... En mijn mooie pulletjes aan diggels.... en allemaal roet.... En het vet zit op het behang!.... „Van die pantoffel,” verduidelijkt Theo.

Gelukkig, haar kind mankeert niets! Dat had haar moederoog direkt al gezien.

„En jij zegt maar niks,” schreeuwt ze tegen haar man.

„Ik krijg geen beurt,” zegt de schipper rustig. „Laten we maar blij zijn, vrouw, dat het zó afliep.”

„Jongen, als ik mijn zin deed,” zegt vrouw De Vries....

En de hardhandige wijze waarop het washandje over Theo's roetkopje gaat en 't onzachte gepunnik in zijn oren, verduidelijken moeders laatste woorden.

Och, ze meent het niet kwaad, die vrouw De Vries. Ze is alleen

wat heel erg geschrokken. Dat zegt ze ook aan Barend, die met de keurig gevademde lijn in z'n hand op 't Jaagpad staat te wachten op 't laatste nieuws.

Dan duikt de schipperin in 't roefje, opent de kast en... haalt er, mèt veel as, een trommeltje uit...

„Da's leeg,” voorkomt Theo verder vragen. Hij knijpt zijn ogen heel stijf dicht en brengt z'n duim in een wip naar bed.

Om z'n slapen vlokken lokken van lichtblond haar en z'n neusje glimt van de zachte zeep. De olijkerd!

Hoofdstuk 4

Een vreselijke middag

't Is windstil en zonder zicht. Een dikke mist hangt al dagen lang over de velden. Van varen kan niets komen de laatste dagen. Wat geeft het ook? Er valt toch niets te verdienen. Vaker dan nodig is gaat de zwabber over het dek en zelfs de buitenkant van de „Tegentij” krijgt nu dagelijks een goeie beurt. Een paar maal per dag komt De Vries de loopplank over en gaat naar het dorp om boodschappen te doen. Dat kort de dag weer enigszins. Aan Theo's vlieger, die op wind ligt te wachten, valt ook niets meer te prutsen. En aardappelen zijn er al voor vier dagen geschild.

In de kleine kajuit hangt de rook zo dik, dat een bokking er zich op z'n gemak zou voelen! Een spelletje dam met Barend de knecht is het enige beetje licht dat over de winterse schippersdag valt.

En Theo? Theo zit maar te kijken naar de dammende mannen. Hij weet, straks komt hij nog even aan bod. Dan doen ze: eerst kwijt! Lachen dat je kan om die zuinige Barend! Die is veel te vasthoudend en wil ze juist niet kwijt.

Barend.... Ach!....

Die late herfst gebeurt er iets vreselijks. Iets, dat Theo zijn leven lang niet meer zal vergeten; dat hem maanden lang in zijn droom nog vervolgt en hem doet snikken en gillen in de nacht... Soms, als in donkere, late avond de slaap niet wil komen, de golven klotsen tegen de boeg, het touwwerk tegen de mast hangt te klapperen, dan is 't er opeens weer, dat vreselijk erge....

Dan voelt Theo een vreemde rilling varen door z'n lichaam, dan is 't, of hij ineens wegzinkt in heel diep water. Dan trekt hij de dekens maar ver over zich heen. . . .

Wat er dan wel gebeurd is?

Luister!

De november-mist was eindelijk opgetrokken. Een westenwind had hem weggejaagd. Een huilerig zonnetje kwam tevoorschijn en wierp, heel zuinig, wat geelachtig licht door 't wolkendek. 't Was weinig, maar. . . . uit een hart van goud!

's Morgens om een uur of tien werd er op de loopplank van het schip geklopt. Een teken, dat er „volk” was. Op de wal stond een heer in een witte jas. Een dokter misschien? Neen, 't was de directeur van de zuivelfabriek uit het dorp. Die directeur had de laatste dagen eens naar zijn kolenvoorraad gekeken en. . . . naar de kalender. Eind november nog maar. . . . jonge, jonge, hij moest nog maar een vrachtje steenkool voor z'n fabriek laten halen voor de vaart dicht zou zitten met ijs.

„k Zou het maar doen,” had ook zijn vrouw gezegd, „mist geeft meestal vorst in de kist.”

Hij had vanmorgen dadelijk maar even met de haven gebeld. En nu kwam hij De Vries vragen, of die voor hem een lading Engelse steenkool uit Harlingen wilde halen. Of hij dat wilde? Meneer, dolgraag! Al zou 't alleen maar zijn om die akelige verveling te verjagen. Fijn, dat die meneer Jansma altijd zo goed om schipper De Vries dacht. . . .

Op de heenreis zat de wind in de verkeerde hoek. Trekken was dus de boodschap. Maar op de terugreis hadden ze veel plezier van de harde westenwind die het zeil van de „Tegentij” bol deed staan! Met een reuze gang dreef de wind de diepliggende schuit door het Van Harinxma kanaal.

In krachtige greep hield De Vries het roer omklemd en keek van tijd tot tijd tevreden naar de hoog in de lucht waaiende wimpel. Goed zo! 't Ging lekker!....

Tegen de gieck geleund stond Barend en zette zich schrap. Want in de bochtige vaart wilde de wind wel 's spelen gaan met het zeil en het in een ondeugende bui van links naar rechts gaan gooien. Dat was gevaarlijk!....

Zo, daar had je Franeker al. En heel in de verte zag je de witte kerk en toren van Dronrijp. Als soms de wilde wolkenvelden het zonlicht eventjes lieten kijken, lichte plots die merkwaardige toren op tegen de donkere kim. Vóór de brug werd het zeil gestreken. Aan de kant van de vaart wiegde hoogopgaand, dorrend riet. Waterhoentjes met leuk wippende staartjes zwommen ertussen, heen en weer. Barend hees het zeil weer en nam z'n plaatsje tegen de gieck weer in.

Een kwartier later kwam Deinum in zicht. Daarin kon je je nooit vergissen. De stoere toren op hoge terp was al op verre afstand te zien!

Er stond geen spits of zadeldak op die toren, maar een geweldig grote kool, met vier torentjes er omheen. Zo groot was die kool, had vader verteld, dat je er met paard en wagen gemakkelijk in keren kon. Nou, dat was je nogal wat! Heel lang geleden, toen de Middellzee hier nog golfde, wees die toren de schippers de weg. Een Latijnse spreuk in de dikke muur van oude friezen herinnert er nog aan:

*„Eens was ik een bakken in het nat,
Nu wijs ik de reizigers het pad.”*

Theo's bruine jongenskop met lange haren komt even boven het kajuitraampje uit.

„Dit is Deinum, hè vader?”

„Ja, jongen.”

„Waarom staat er een ui op de toren?”

„Heb ik je dat nooit verteld? Neen? Nou, men zegt, dat een kruisridder die toren liet bouwen, heel, heel lang geleden, omdat hij blij was, dat ie behouden uit het verre oosten teruggekeerd was.”

„Wat is een kruisridder, vader?”

„Och ja, da's waar ook, je bent nog wat te klein om dat te kunnen begrijpen. Later vertel ik het je wel 's.”

Dan, op een plek waar het kanaal een bocht maakt, gebeurt het.... het vreselijke!....

De wind, die even in zijn vaart werd gestuit door een aan het water staande boerderij, werpt het zeil met kracht naar de andere kant. De giek, die wel mee moet, maait Barend van 't dek.... Een plons.... een gil.... dan sluit het schuimende water zich boven Barend toe. In een oogwenk is 't gebeurd. Vastberaden rent de schipper het dek op en pakt een haak. De schuit is echter al tè ver om zo de drenkeling te kunnen bereiken. Op een greep van De Vries zakt het zeil met een gangetje naar beneden. Vrouw De Vries heeft het roer genomen. Veel langzamer vaart nu het schip. Een honderd meter verder meert de „Tegentij” aan het jaagpad. Vlug is De Vries in 't kleine volgbootje gesprongen. Zo snel hij kan roeit ie naar de plek waar Barend in de diepte verdween.

Zag ie daar....? Was dat het hoofd van....? Neen, hij is er nog niet. Krachtig slaat hij de riemen in het water; ijsig knoerpen ze om de dol.... Nog éven.... Ja, hier moet het zijn. De schipper staat gereed tot de sprong. Zijn ogen staren in 't wilde water. Dan.... vooruit!.... Een duik!....

De Vries grijpt en graait in het donkere water.... komt even boven om adem te halen.... verdwijnt opnieuw in het diepe.... Tevergeefs!

Moe en suf gaat De Vries eindelijk naar vrouw en kind, die rillend van spanning en kou op het jaagpad staan, rillend en.... schreiend!

Gedrieën lopen ze naar het schip.... „Tegentij”....

Diezelfde middag nog werd er door de politie gedregd op de plek, waar Barend zijn graf in de golven vond. Na twee uren zoeken kwam Barend boven.... blauwig bleek....

In een schuurtje werd hij opgebaard. Die beste Barend!

Op het tere gemoed van de kleine Theo liet dit droef gebeuren een diepe indruk achter.

Hoofdstuk 5

Manus, de bok

Een pret dat ze hebben, die twee knaapjes! Hotsend en schokkend gaat de bokkewagen over het boerenerf. De twee kleine passagiers botsen soms met de kopjes tegen mekaar. En 't lijkt wel, of Manus, de oude bok, zelf ook schik heeft in dit ritje! In elk geval heeft hij niet de bokkepruik op. Nu eens rent hij als een echte wildebras voor het karretje, zodat Wim, z'n baasje, achterover in de leidsels moet hangen.

Dan weer staat Manus plotseling stil, werpt z'n voorpoten de lucht in en schudt nadenkend met z'n oude, grijze kop....

Wat een rare wereld, bedoelt ie te zeggen! Daar moet ik nou op m'n oude dag voor een wagen hollen, dat de zweetdruppels me in m'n bokkesik lopen. Rare wereld....

Maar Manus meent het niet zo kwaad. Dat weten Wim en Theo best. Theo? Onze kleine schipper? Ja zeker, hij is 't. Hier op de oude „Johanna-Hoeve”, middenin 't wijde polderland, woont Theo's vrindje Wim. Enkele malen per jaar komt vader hier lossen, al jaren achtereen. En de keren, dat vader hier aanlegt, zijn voor de jongens dagen van grote pret!

Wim kan hier in de eenzame landen z'n pret heus wel op. De mannen hebben 't druk met 't boerenwerk en moeder moet 's ochtends en 's avonds melken. Zij heeft voor haar jongen ook niet al te veel tijd. Theo, die immers ook geen maatjes aan boord heeft, en zich meest moet vermaken op 't dek of in de kajuit, is blij, voor een paar dagen een vriendje te hebben, met wie hij ravotten en hollen kan. O, op een boerderij is ruimte genoeg!

En Manus, de bok? Hij mag die knulletjes wel. Ze vrolijken zijn ouderdom nog 's wat op met hun dartele draf en joelend gedaas. Manus wordt ouder. Hij is al lang opa. Maar z'n bokkehart is nog vrolijk en jong. Of geloof je 't soms niet?!

Hoep! Manus neemt een reuzensprong. De kop naar beneden, de horens rechtuit, gaat hij er met z'n vrachtje vandoor. Theo en Wim schateren van pret. Ze klemmen zich stevig vast aan de bakrand en hebben moeite te blijven zitten!

Oei, Manus holt regelrecht op een sloot af, een brede en.... vieze! Net op tijd licht de oude gait even de kop, ziet het gevaar en maakt met z'n wagen vliegensvlug rechtsomkeert. Voor Theo en Wim wat al te vlug! Kijk, kijk!!.... In een mum is 't gebeurd....

Beide duikelen uit het karretje. Een kruiwagen stuit Theo in z'n vaart, anders was ie de giersloot ingedoken. Nu liggen ze, proestend van het lachen, in het hoge gras!

En Manus? Die malle Manus rent alleen verder, met de slingerende bokkewagen achter zich aan. Stuift tussen de dertig kippen door, die rustig op 't erf liepen te pikken, maar nu angstig en kakelend een goed heenkomen zoeken. Rent met zijn rijtuig over moeders schone lakens en slopen, die op het bleekveld te bleken liggen.... Jaagt over een perk met witte rozen, zodat 't net is, of 't sneeuwen gaat.... en staat dan ineens stil. Nu knikt hij met z'n kop. Ja, zo is 't voldoende, bedoelt ie te zeggen. Nou hebben ze hun zin, die kleine rakkers. Maar dan?!

Manusje, Manusje, dat loopt slecht voor je af! Maak dat je weg komt. Maar Manus is zich van geen kwaad bewust; meent, dat hij het prachtig heeft versierd en blijft hijgend en kopschuddend staan.

In de openstaande deur verschijnt de forse, blozende figuur van

de boerin. Een omgekeerd deksel van een wasteil, vol wasgoed, houdt ze stevig tegen zich aan geklemd; er mocht 's iets vallen. Dan kon ze immers opnieuw beginnen. En 't is heus geen pretje in deze warmte boven 't sop. Dan gebeurt het. . . . Ze slaat haar armen van schrik omhoog en laat al het wasgoed vallen. Die gekke bok! De boerin is boos, heel erg boos! Haar schone lakens . . . en nu ook nog de truitjes en baddoeken vuil. De boerin van de Johanna-Hoeve vergeet haar klompen aan te trekken, grijpt de mattenklopper die om de hoek van de buitendeur staat en holt op de niets vermoedende Manus af.

Eén. . . . twee. . . .!! Drie wacht Manus maar liever niet af, dat strotje doet pijn! Hij werpt zich opnieuw in een ferme galop, 't slingerend wagentje weer achter zich aan en daarachter de potige boerin, met de mattenklopper in d'r vuist geklemd.

Manus schiet onder een waslijn door en neemt als trofee een „pantalon” mee, die fleurig op de lijn te drogen hing. 't Ding zit hem niks lekker op z'n horens. Woest schudt Manus z'n oude kop; zo kan ie niks zien. Na nog een paar vreemde, gymnastische toeren valt de broek op de grond en is Manus van z'n kwelgeest bevrijd. Hij blijft staan voor een hoge heg.

De vrouw heeft de achtervolging gestaakt, toen Theo luidkeels begon te schreien. Het ventje werd bang bij die spannende rit. Wim, die ruim een jaar ouder is, vermaakt zich kostelijk om 't geval.

„Stil maar, jongen, stil maar,” troost Wimpie's moeder Theo, die een beetje beschaamd en heftig snikkend z'n hoofd verbergt in de schort van de vrouw. „Kom maar,” troost ze, „jullie krijgen een koekje.”

En als Wim z'n maatje even in d'ogen kijkt, die nu van achter

beschermende handen tevoorschijn komen, breekt ook bij Theo de lach weer door.

En de boerin? Ja, ze zal meteen weer kunnen beginnen. Gelukkig, dat net de boer uit 't land komt, om een kopje koffie te drinken. Natuurlijk moet hij dadelijk het hele geval in kleuren en geuren aanhoren. Maar de boer van de Johanna-Hoeve maakt zich niet zo spoedig druk. Eerst gaat hij rustig op Manus af en brengt het trillende dier naar z'n hok. Manus heeft boven zijn krachten gewerkt, dat is te zien.

Dan schikt de boer zich aan de koffietafel. Hij giet de gloeiende koffie in 't schoteltje, om het daar even te laten koelen en zet het schoteltje daarna voorzichtig aan zijn lippen.

Intussen kijkt hij eens naar zijn bedrijvige vrouw, die, nog steeds mopperend, eindelijk ook aan tafel komt. Een glimlach trekt over het gezicht van boer Van Stralen.... Hij kijkt z'n kleine jongen aan en zegt zachtjes voor zich heen:

„Toen moeder aan de was was”.... En Wim vervolgt dadelijk lachend: „Vloog er een bij onder de deur deur”.... „Vloog er een bok onder de lijn deur,” verbetert vader.

Gelukkig, dat de mattenklopper nog buiten lag! Anders?....

Hoofdstuk 6

Voetstappen op het nachtelijk erf

Die dag kon de vreugde niet op. In de hooïng. . . . Met Manus uit rijden. . . . En vanavond misschien. . . .

Als Manus met hijgend lichaam uitrust in zijn kisten-hok, hollen de twee knaapjes door de weilanden en verdwijnen weldra in de roef van de „Tegentij”. Hijgend als Manus ploffen ze neer op een stoel, met kleuren als boeien.

„Waarom lopen jullie nu toch zo hard?”, vraagt moeder. Ja, waarom eigenlijk? Omdat ene, weet je, dat ze zo leuk zouden vinden, maar dat ze bijna niet durven vragen. 't Zou toch wel niet mogen.

Zo nu en dan werpt Theo een spiedende blik op zijn moeder, maar steeds weer aarzelt hij z'n vraag te doen.

Natuurlijk, ze drinken graag een glas limonade en vinden een koekje ook niet te versmaden. Dan, eindelijk, staat Theo op van zijn stoel en gaat naar moeder. Vertrouwelijk legt hij zijn arm om haar hals en. . . . zwijgt. Wat hij wilde zeggen, wil er nu toch niet uit. Gelukkig, dat moeder komt helpen. Die hollende knaapjes hadden iets, dat wist ze al dadelijk, toen zij ze zag. Maar wat het zou zijn, dat wist ze niet.

„Wou mijn ventje wat?”, zegt moeder. „Vertel me 's, wat wilde je vragen?”

„Mam, zou ik. . . . zou ik vannacht bij Wim mogen slapen?”

„Hoe kom je daarbij?”

„We willen het zo graag en Wims moeder vindt het best.”

„Zo?”

Even blijft het stil in de kajuit. Moeder zit over haar naaiwerk gebogen. Wim ziet, hoe de vingerhoed steeds de naald wegduwt, dwars oor een jongenskiel. Spanning.... Dan, eindelijk, staken de ijverige handen even het werk. Moeders ogen kijken in die van haar jongen....

„Wou je het graag?”

„Ja, mam.”

„Nou, ik vind het ook goed.”

Een driewerf „hiep-hoy” klinkt luid op in de kleine ruimte.

„Mag ik dan m'n pyjama mee?”

„Nu dadelijk al? Nou, pak hem dan maar!”

In-gelukkig verlaten de twee kornuiten de schuit. De armen om mekaars nek geslagen, lopen ze door de greiden.

„Een schat is jouw moeder, hè?”

„Nou!”, beaamt Theo.

„Van wie houd jij het meest, van je vader of van je moeder?”

„Van allebei evenveel.”

„Ik ook,” zegt Wim.

Als boer Van Stralen de koeien uit de melkplaats heeft gelaten, mogen Theo en Wim helpen de kalveren voeren. Samen dragen ze een houten emmer vol wei met karnemelk over een plank naar de overkant van de sloot. Gulzig steken alle kalveren hun koppen tegelijk tussen de planken van het hekwerk door.

„Nee, nee, een tegelijk,” zegt Wim.

Als de emmer leeg is, wordt een volgende gehaald. 't Duurt wat langer dan gewoonlijk, want de boer zelf sjouwt altijd vier emmers tegelijk over de plank. Maar och, wat geeft het? Hij heeft de tijd wel even. Wim kent de beesten goed uit mekaar;

Theo snapt er niks van. Ze zijn toch allemaal zwartbont. Maar het geoefende oog van de boerenzoon vergist zich niet.

„Nu Akke 45,” zegt hij. „Nee, Jeltje 7, jij hebt al gehad.”

Zes maal wordt een emmer gehaald en zes maal leeg teruggebracht. De kalveren staan nu twee bij twee en likken mekaars bekken af.

Grappig is dat! Theo schatert van pret!

„Ze zijn aan 't zoenen,” zegt de boer.

Een half uur later zitten allen aan tafel. Van Stralen heeft zich omgekleed. De koffie geurt. Schaaltjes met rookvlees, spek en schapekaas staan naast de schaal met brood. Goudgeel ligt een grote klont boter op een bordje. Theo kijkt zich de ogen uit.

„Wat veel!” zegt hij, stralend, tegen de boerin.

Deze geeft haar man een knipoogje. Wat ze daarmee zeggen wilde? . . .

Theo laat zich alles goed smaken. Nou en of! En de anderen niet minder. De buitenlucht maakt hongerig. Als ze klaar zijn met de avondmaaltijd, neemt de boer de Bijbel en leest een Psalm. „De Heer is mijn herder; mij ontbreekt niets.”

Een wondere vrede daalt neer in de harten der jongens, als ze dit horen. Ze voelen zich zo veilig, zo wonderlijk veilig nu.

Even mogen ze nog een spelletje doen, dan moeten ze naar boven. En als de boerderijen en de rompen der koeien wegzakken in een damp, die opkomt uit de sloten — als een blauwe reiger statig neerstrijkt aan de slootkant en een verre dorpstoren over de dommelende dreven acht slagen doet horen, kruipen twee jongens in hun bed en slapen als rozen, voor ze 't weten. En ze hadden nog wel zo'n pret willen maken. . . .

Tegen achten is vader Van Stralen nog even naar 't dorp gegaan, waar hij een vergadering heeft. 't Zou wel niet laat worden, heeft hij gezegd.

Moeder weet echter, wat dat betekent. Ze kunnen op 't dorp vergaderen tot in de nacht en als ze vader bij thuiskomst vraagt, waarover ze zolang gesproken hebben, zegt hij altijd het niet te weten. Vreemd is dat! Om tien uur is vader nog niet thuis. Moeders hoofd is al een paar keer knikkebollend op haar borst gezakt. Ze staat op van haar stoel. 't Is morgenvroeg om half vier weer dag voor hen beide en daarom gaat ze maar naar bed. Ze sluit de schuurdeur en de zijdeuren en gaat, moe en slaperig, naar boven. Nog even kijkt ze bij de jongens. Een glimlach van moederweelde trekt over haar gelaat. Kijk, Wim lacht in z'n slaap.... Droomt zeker van Manus. Theo's ene been steekt onder het dek vandaan.... kan geen kwaad in deze zoele nachten. Voorzichtig sluit ze de deur van het kamertje; de draairamen staan wagenwijd open, zodat ze frisse lucht genoeg krijgen. Dan gaat ook de boerin naar bed.

Een paar uur later....

Theo schrikt plotseling op in zijn slaap. Hij houdt zijn adem in.... Hoorde hij dat goed? Riep daar iemand?.... Liep daar niet iemand om het huis?.... Ja, voetstappen knarsen in het grint.... hoor maar.... voetstappen! Het hart bonst hem in de keel! Dieven? Moordenaars? Plots geeft hij Wim een por in zijn dij. Hij fluistert: „Wim, word 's wakker!.... Hoor je dat?....”

„Wa-a-a-a-t?”

„Voetstappen om het huis; oh, ik ben zo bang!”....

Wim wrijft zijn ogen, gaat rechtop zitten....

„Je droomt.”

„Nee, hoor maar”....

Ja, nu horen ze 't allebei. Er wordt iets tegen de goot gezet.... Hun hartjes bonzen wild.... Er komt iemand naar boven op een ladder....

„Stil maar, jongens,” zegt zacht een stem.... „Ik ben het.”

Dan, tegen de maanlichte hemel, zien de jongens een hoofd; een hoofd, dat naar binnen buigt; armen, die....

„Stil maar, niet bang zijn,” zegt een stem.... Ze zijn wel bang! De knapen besterven het bijna van angst. Luid gillend springen ze uit hun bed, hollen naar de slaapkamer van vader en moeder, werpen zich wild op het bed van hun ouders, trachten met een wip onder de dekens te schieten.... raken moeder overal, stoten haar onzacht tegen haar hoofd, ploffen neer op moeders borst.... Moeder??? Moeder slaat in haar slaap wild om zich heen. Pas als ze merkt, dat het de jongens zijn, is ze klaar wakker. Ze legt haar armen beschermend om de knapen heen, die over hun hele lichaam schokken van angst. Eigen gevoelige plekken telt ze al niet meer.... Haar kind!....

En vader?

't Liep tegen twaalfen, toen boer Van Stralen zijn erf op kwam. Alles is in diepe rust, hij merkt het. Een koe gaat even loeien, als zij bekende stappen hoort; een paar eenden vliegen, geschrokken, op uit een slootkant. Dan is alles weer stil.

Voorzichtig nadert hij de deur en zoekt zijn sleutelbos. Wat 's dat nou?! Dat is hem nog niet vaak gebeurd! Liet hij zijn sleutels nu nog in zijn werkpak zitten! Stom toch! Hoe moet hij nu binnenkomen?! Misschien heeft zijn vrouw de andere zijdeur opengelaten. 's Even kijken. Mis!

De schuurdeur misschien?.... Ook mis. Wat nu? Ja, hij kan gaan roepen of op de deuren bonzen, maar wie zal het horen? Moeder de vrouw slaapt altijd zo vast. Toch maar proberen!.... „Vrouw, vrouw!”, klinkt het ineens door de stille zomernacht. De boer schrikt van zijn eigen stem. Dwaas klinkt dat in de nacht: „Vrouw! Vrouw!”.... Net of ie in de sloot zit! De stier aan zijn ketting begint te grommen. „Wat is dat voor 'n drukte in de nacht,” bedoelt ie te zeggen. „Houd je toch koest! Slaap!”

Ja, dat wil de boer wel graag; maar dan liefst in zijn bed.

Hoe moet hij daar echter komen? De vrouw hoort niets! Wacht, dat is een idee! Het tuimelraampje van hun slaapkamertje staat open. Als hij daar nu 's steentjes door gooit? Hun ledikant staat vlak bij het raam: licht valt er een steentje op de dekens.... of op....

En middenin de nacht gaat de boer steentjes zoeken. Dat valt nog niet eens mee! Je kunt tenslotte ook geen keien nemen.... Aan de hemel trekt de maan een brede grijns over haar matgeel gezicht: ze ziet de boer aan 't mikken in de richting van een raampje en 't is telkens mis!.... Die domme boer ook: Er zit immers muggengaas boven het raampje!....

Hij wandelt maar 's om de boerderij. Daar valt zijn oog op de openstaande ramen van de jongenskamer. Als hij eens.... Maar ze zullen zo heel erg schrikken! Niks aan te doen; hij moet toch wát!

En zo is de ladder tegen de dakgoot gekomen. En daarom zijn die jongens zo vreselijk geschrokken. En.... ja, daarom was de ontvangst niet bijzonder hartelijk toen de boer eindelijk de slaapkamer binnenkwam en daar een bed vol mensen vond.

Hoofdstuk 7

Brand!

De volgende dag.

Om twee uur 's middags gebeurde het. Moeder Van Stralen deed in de keuken de vaat. De boer had net z'n middagdutje gehad en zat even aan tafel de krant te lezen toen Theo en Wim geheel van streek de keuken kwamen binnen stormen. Ze zagen doodsbleek en stamelden: „Brand!“... „Rook in de schuur!“...

Het schoot de boerin in d'r benen. Ze gilte: „Man, brand!!!“ Ze wilde naar de schuur gaan, maar 't was net of haar benen niet vooruit wilden. Met strak, verbeterd gezicht stooft de boer haar voorbij, de schuur in. En daar zag hij het ontzettende: het hooi brandde!

Het hooi, de kostbare wintervoorraad voor het vee; het hooi, dat zoveel zweetdruppels had gekost. Tachtig voer prima hooi! De schuur stond al vol rook. Vlammen lekten reeds langs de dakspanten omhoog en kringelden al hoger en hoger.

Zo vlug hij kan grijpt de boer een fiets en rijdt pijlsnel het erf af, de grintweg op, een vondertje over, naar een buurman, die op vijf minuten afstand woont en telefoon heeft aan huis. De brandweer moet gebeld. Gauw! Als Van Stralen buurmans erf oprijdt, ziet hij thuis de vlammen reeds door het dak slaan. Gauw, gauw dan toch! Zonder kloppen of „volk“ te roepen, snelt hij naar de gang en vindt daar zijn buurman reeds aan de telefoon. Vanuit de woonkamer had buurman Weerstra de rook reeds gezien. En meteen had hij het geweten, het heel erge. Hij wist wel, dat het hooi bij buurman broeide en dat ze er deze

week een temperatuur van 90° in hadden gemeten. Er zat vuur in het hooi. Maar dit?

Zonder dralen had hij de haak van het toestel genomen en drie maal vijf gebeld. „Ga maar gauw terug”, zegt hij tegen Van Stralen, „de brandweer komt en wij komen ook!”

Van Stralen bijt op z'n lippen, als hij op de terugweg het alles vernielende vuur zijn werk ziet doen. Hij kan het niet helpen, dat de tranen hem in de ogen springen. Daar gaat zijn bezit!! Hij ziet, hoe zijn vrouw en de jongens stoelen en ander huisraad naar buiten sjuouwen en dat dekens en matrassen door een openstaand raam in 't bleekveldje worden gegooid. En als hij bij zijn brandende hoeve komt, komt Theo met een koffiepote naar buiten en Wim draagt de klok van de schoorsteenmantel.... Wild laaien de vlammen op, dakpannen rollen naar beneden. En nu de wind bij het vuur kan komen, graaien de vlammen al gretiger om zich heen.

Zwart, verkoold, worden de dakbinten zichtbaar. Kijk, daar stort het achterstuk van het dak naar beneden. Wijd opent de vurige draak nu zijn grote muil; hoog spat de vuurregen op, als opnieuw buit te bemachtigen valt! Met luid sirenegehuil komt de brandweer-auto het erf oprijden. Stoere, zwart gehelmde mannen springen eraf, grijpen de slangen en slepen ze naar de dichtbijge sloot. Kijk, 't is net, of die platte linten gaan leven! Ze zwellen op! Het water komt! Het water!

De commandant heeft het al dadelijk gezien: voor de brandende schuur is niets meer te doen. Misschien kan hij het woonhuis nog redden. Gelukkig, dat vanmorgen de wind naar het westen is gedraaid. Die westenwind houdt de vlammen van het voor-eind af. Het vuur sist van boosheid als zijn doodsvijand, het

water, hem zijn prooi wil ontnemen! 's Is al damp en water, vuur en rook! En... mensen!

Het vee in het weiland wordt sterk door het vuur aangetrokken! Het is nieuwsgierig en het zou zich nog in de vlammenzee werpen! Van Stralen en zijn mannen komen handen te kort om de dieren op veilige afstand te houden.

In een box, dichtbij de stallen, heeft een mooi zwartbont kalfje zijn doodstrijd gestreden en niemand heeft het gemerkt. Niemand heeft in de grote verwarring aan de kleine Maaïke gedacht. Zij was 't enige levende wezen in schuur en stallen, toen de brand om zich heen greep. Ze was nog maar pas drie dagen oud en lag wat te soezen in 't schemerdonker van de box op knappend stro, toen de ramp zich voltrok. Arme, kleine Maaïke!

Tussen verbogen, geblakerde stangen vond men haar liggen op 't kale beton, haar buikje helemaal open....

Toen Theo dat zag, gingen zijn lippen heel erg trillen. Die kleine Maaïke! 't Was zijn kalfje, had de boer gezegd. Verdrietig ging hij weg van de plek van de dood.... Hoe kon dat nou?!.... Hij had toch gebeden gisteravond?... Waarom had de Here zijn kalfje dan niet gered?....

En met dezelfde vraag, waarmee Theo worstelt, vecht in nog erger mate de boer. „Waarom o God?“....

Na een uur spuiten is de brand bedwongen. O ja, het hooi zal nog dagenlang na-smeulen. Het woonhuis bleef grotendeels gespaard. Troosteloos liggen de zwart verkoolde resten van wat eens de trots van boer Van Stralen was.

Een nare stank van nat-smeulend hooi zweeft over de ruïne van de hoeve. Twee gekoppelde hooiwagens met huisraad rijden schokschouderend het erf af....

De boer en zijn vrouw vinden een prettig onderdak bij buurman Weerstra. En Wim? Die nacht mag Wim bij Theo slapen!.... Ja, dat mocht van moeder!....

Op Stania-State van boer Weerstra ligt na het avondeten de Bijbel open bij Psalm 23. Dat had vrouw Van Stralen gevraagd. Hortend en toonloos, maar met zijn hart leest Weerstra het lied van de goede Herder: „De Heer is mijn Herder; mij ontbreekt niets!”....

O, hoe anders klinken die woorden dan ze gisteravond hadden gedaan. Toen hadden die woorden iets vanzelfsprekends gehad iets, wat zo hoorde!.... Maar nu?!....

De bruin verweerde kop van Van Stralen verraadt een heftige innerlijke strijd. Een strijd, zwaar en bang! Hij veegt zich het zweet van z'n hoge voorhoofd; zijn handen voelen klam. „Uw stok en Uw staf, die vertroosten mij”.... „Mij ontbreekt niets!”, hamert het in zijn hoofd.... „Neen?”, vraagt de Boze. „Echt niet? En je boerderij dan?.... En je hooi?”

Weerstra slaat de Bijbel dicht. 't Blijft lang stil in de kamer.... „Mij ontbreekt niets,” schoot het in Van Stralens hart.... En ginds?.... Ginds ziet hij, door het zijraam, de resten van zijn vroeger bezit!

En dan, ineens, wordt de stilte verbroken! De strijd is uitgevchten....

„Mij ontbreekt niets,” zegt een vrouwenstem, waarin tranen doorklinken....

„Amen,” zegt schor een mannenstem in de kamer....

Die avond bidt ieder aan tafel zacht voor zich heen. Er zijn geen woorden bij dit verdriet. Maar.... in de hemel wordt geluisterd en verstaan.

Op Stania-State wordt vanavond gebeden als zelden tevoren. En de engelen glimlachen ontroerd....

Hoofdstuk 8

De nieuwkoop

De verdrinkingsdood van Barend heeft in het gezin van schipper De Vries een hele verandering gebracht. Wat De Vries en Barend vroeger samen deden, moet nu door de schipper alleen gedaan. Soms helpt moeder de vrouw met lossen en laden, maar dat is toch eigenlijk geen vrouwenwerk. En als na zulke zware dagen de avond valt, valt zij doodop neer in haar hoekje bij het kachelkje en kan geen pap meer zeggen. En Theo is nog te klein om te kunnen helpen, dat snap je! Er moet verandering komen, daarover zijn de schipper en zijn vrouw het wel eens. Hun zeilschip kan niet meer meekomen in dit jachtige bestaan; snelheid is belangrijk, ook in het schippersleven.

't Duurt allemaal veel te lang met zo'n zeilschip: een motorboot zou er moeten komen! Ja, ja, maar de centen!...

Op een prachtige zomeravond ligt hun schip bij de Galamadammen in Gaasterland. De Vries zit op het roer en rookt vredig zijn pijpje. En moeder?

Moeder zit naast hem aardappelen te schillen voor de volgende dag....

„Een van tweeën, vrouw, we moeten ons schip verkopen en een motorboot aanschaffen, of... we zullen op een andere manier ons broodje moeten verdienen.”

„Ja,” zegt vrouw De Vries nadenkend, „ja...”

„En als we het toch doen, moeten we meteen een grotere boot nemen; een 57-tonner is te klein voor deze tijd; het zou minstens een 80-er moeten worden.”

„Ja,” zegt vrouw De Vries, „ja, eigenlijk wel.”

De aardappelschillen vallen in lange slierten in het mandje en de rookwolkjes uit de pijp van de schipper waaieren langzaam omhoog: maar spreken doen die twee voorlopig niet meer. Ze denken!... Ze denken beide aan hetzelfde. Aan wal gaan?... Voor goed??... Dat is voor waterratten als zij zijn haast onmogelijk! Verbeeld je! Heeft hun beider wieg niet op het water gedobberd?... Neen, dat nooit!... Maar, wat dan wel?! Hoe komen ze aan geld voor een nieuwe motorboot? Och ja, ze hebben nog een klein spaarpotje bij de bank, maar dat is lang niet genoeg voor een motorboot!

„We zullen geld moeten lenen, vrouw,” zegt eindelijk De Vries. „Ik doe het niet graag, dat weet je, maar ik zie geen andere oplossing. We zullen zuinigjes aan moeten doen, zodat we kunnen aflossen en rente betalen.”

De schippersvrouw zucht... Zuinigjes aandoen, zegt me die goeie man!! Alsof hij niet weet, hoe arm ze 't nu al hebben! Toch valt die mooie zomeravond het besluit: het schip gaat weg en er komt een motorboot voor in de plaats.

En een nieuwe nog wel!

Die nacht slapen ze weinig, de schipper en zijn vrouw.

Drie weken later maakt de „Tegentij” onder schipper De Vries haar laatste vaart. Ze vinden het alle drie een beetje eng, deze tocht naar de werf te Wartena. Er wordt weinig gesproken, maar veel gedacht. 't Is net, of ze een oude, trouwe vriend begraven gaan. Moeder heeft er dan ook erg tegen opgezien om mee te gaan. Maar... waar zou ze anders zo lang moet blijven? En aan de andere kant wil ze deze laatste toch met hun trouwe makker ook niet graag missen. Er is iets, dat haar trekt. Ze

voelt dit komt nooit meer terug; 't gaat nu allemaal anders worden. Wat hebben ze veel beleefd aan boord van dit schip. Winterweken, waarin armoe schuifelde door de kleine roef, omdat de vaart gestremd was en vader niets verdiende. De zorg heeft er rondgespookt, meer dan eens, zorg om een leven.... Gelukkig is alles weer goed gekomen, behalve.... met Barend. Maar niet alleen narigheid, dagen met een kruisje, hebben ze beleefd op dit schip. Er zijn ook dagen met een sterretje geweest, blije dagen. Wat een pret hebben ze niet gehad om hun kleine Theo. Hoe gezellig waren die avondjes onder het steeds schommelend petroleum lampje, dat boven de kleine tafel hing; dat zijn licht liet vallen op een rose baby terwijl hij lag aan moeders borst en vader de vreemdste geluidjes maakte om hun schat aan 't lachen te krijgen.... En dan, die schoenen in de melkpan.... en die lucifersdoosjes.... Neen, geen zorg alleen! De wind blaast in zeil en fok en stuwt de „Tegentij” voort naar haar rustplaats: de werf. Het schip weet niets van 't lot dat haar daar wacht.

Laten varkens dan dom zijn, die dikke daarginds in 't weiland, door een paar mannen opgejaagd, heeft toch blijkbaar in de gaten wat de boer en de slager met hem van plan zijn: hij wil beslist niet vooruit. Hij denkt zeker: om naar de slager te gaan, daarvoor behoef je je toch waarlijk niet te haasten als varken! En gelijk heeft ie!

Vrouw De Vries staat voor op de schuit en piekert.... Misschien ontgaat hun trouwe vriend de slopershandsen nog, wie weet! Dan zullen er straks andere stemmen rumoeren in hun roef.... Hoe anders zal straks de terugreis van Wartena zijn, als motorgeronk de stilte om hen storen zal....

't Moet een mooie boot zijn, 78 ton. Vader was er weg van, toen

ie samen met de bouwer een proefvaart maakte. Soepel dat dat motortje liep! heeft ie aan Theo verteld. En als een vis schoot de boot door 't water!

Met grote ogen en een kleur van opwinding heeft Theo naar vaders verhalen geluisterd!

Kijk, daarginds heb je Eernewoude al. Boven het bomengroen uit kijkt grappig het kerktorentje.

Wat is 't hier mooi in het Prinsenhof! Knusse zomerhuisjes verstoppen zich achter rietzomen en wilgenbosjes of staan aan de waterkant te dromen van al het vertier van de bijna voorbijzomer. En is hier niet....? Ja, zeker!

„Kijk, vader, hier reed eens die vlugge schaatser, weet u wel?”...

„Ja, jongen, hoe was 't ook weer?”

„Er lag ijs op het water, nog niet zo erg dik, maar je kon er toch best op schaatsen. Hier lag toen een schipper ingevroren, die heel goed schaatsen kon. Hij bond zijn ijzertjes onder en voor de wind af vloog ie over het ijs! Ineens zag ie een groot wak voor zich! Stoppen kon ie niet meer; wou het ook niet. Wel nee! Dat was toch niet nodig! Hij moest toch vooruit! Met een reuzevaart schoot ie het wak in.... onder het ijs door.... en kwam in een volgend wak weer tevoorschijn; sprong op en.... reed weer door!”

„Precies; dat heb je goed onthouden, Theo!”

Nu naderen ze snel het doel van hun tocht. De huizen van Wartena zijn al duidelijk te zien. En na een half uurtje legt de „Tegentij” aan bij de werf.

Touwen worden vastgemaakt en handen worden geschud.

„Is dat onze nieuwe boot, vader?”, vraagt Theo ongeduldig en wijst op een motorboot, die even verder aan de wal ligt.

„Ja, jongen, dat is de nieuwe „Tegentij”.

„Noemt u haar weer precies als ons schip?”

„Ja, dat vonden moeder en ik het aardigst. Die naam klinkt ons zo vertrouwd, vind je niet?”

Theo knikt. Terwijl vader en de baas van de werf staan te praten, lopen moeder en Theo al vast naar de nieuwkoop....

„Een moord-knul, hè mam?”

Even schiet moeder in de lach. Van wie heeft haar ventje dat woord nu weer?

„Kijkt u 's, wat een roef, hè, enne.... Heel wat anders dan ons schip!”

Ja, zo redeneert haar knulletje nou, denkt vrouw De Vries.

Zij kan van die ouwe niet zo gauw afstand doen. O ja, dit is een prachtige boot, mooier en vooral ruimer dan hun schip. Maar.... er zit een zilveren kiel onder!....

De schippersvrouw kan er niets aan doen dat haar ogen vochtig worden als ze afdaald in de oude, vertrouwde roef en de meubeltjes, kleren en wat niet al overbrengt van de oude naar de nieuwe schuit.... Kijk, die pan!.... 't Was op een zondagmorgen.... Nu nog de lamp van de zoldering.... Vader komt ook helpen bij de verhuizing. Och, veel is er niet over te brengen gelukkig.

Voor ze er erg in hebben is de nieuwe boot gereed voor vertrek. Een monteur van de fabriek die de motor leverde voor de nieuwe boot zit met vader in de machinekamer; hij legt vader uit, hoe de motor werkt en wat hij moet doen als zo'n ding het 's vertikt. Hij zal meevaren tot Leeuwarden.

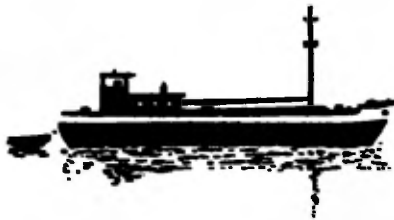
Theo staat te springen van plezier, als de motor met doffe slag voor het eerst begint te draaien bij zijn nieuwe baas. En nog groter wordt z'n vreugde als de loopplank wordt ingehaald en

de boot van wal steekt. Hij staat bij vader in de stuurhut en knijpt zich zelf van pret!

Ook vader lacht! „Daar gaat ie dan!!!” — „Goed, hè?” — „Nou, zeg!”.

En moeder?

Moeder glimlacht om de pret van haar „jongens” en... ja, ook om al 't nieuwe. Eventjes nog kijkt ze stiekempjes om naar het schip, het vertrouwde, dat zielig alleen aan de wal ligt ginds, dat hoe langer hoe kleiner wordt, en alleen de herinnering mee kon geven als afscheidsgeschenk!....

Hoofdstuk 9

Ingevroren op de wadden

Jonge, jonge, wat gaat dat zwaar! Met alle moeite baant de motorboot „Tegentij” zich door het drijfijz van de Waddenzee. Om 11 uur vanmorgen heeft ie de haven van Harlingen verlaten en is nu op weg naar Ameland met een lading meel. Er staat een straffe, bar koude oostenwind, die het puffen van de zwaar zwoegende motor meevoert naar de Friese kust, maar die ook de ijsschotsen met kracht opwerkt tegen de ranke boeg van de boot.

Moeder staat in de stuurhut en houdt het roer omklemd. Vader staat voor op de kop van de boot, een vaarboom in z'n handen, klaar, om elke grote schots, die het de „Tegentij” moeilijk wil maken een ferme loei te geven! Nu en dan schreeuwt hij naar achteren, als ie ziet, dat er ergens een schotsvrije plek in het water is. En dan verandert de boot dadelijk van koers en gehoorzaamt aan de vrouwelijke kapitein.

Of het echter lukken zal? Het gaat hoe langer hoe moeilijker om de motorboot vooruit te krijgen. Al drie uren zijn ze nu op weg en Ameland is nog lang niet bereikt. Ze zijn nog niet eens op de helft! De strenge vorst is nog het ergste niet; maar die felle oostenwind, die je de adem bijna beneemt, doet het grondijs schieten en zet in korte tijd de Waddenzee vol! . . .

„Stop maar!” roept vader eindelijk na veel gemartel. „'t Gaat niet langer!” . . . En met een forse zwaai kletst hij de vaarboom op het dek.

De motor zucht nog een keer, nóg een keer en zegt dan: „Poef!” Maar Theo beweerde, dat ie „Plof!” zei. Wie weet!

Verkleumd van de kou zwaait De Vries zijn verstijfde handen tegen zijn lichaam: „Boets! . . . Klets!”

Op een sukkeldrafje loopt hij naar 't achterdek, waar hij, handenvrijvend, in 't stuurhokje bij moeder en Theo verdwijnt.

„Daar zitten we nou!”, zegt De Vries. „Dat ziet er niet best uit! Als het doorzet zitten we hier enkele weken van de buitenwereld afgesloten. Eten en brandstof hebben we genoeg aan boord. Maar . . . eh . . . afijn!”

Hier zweeg De Vries.

„Tegentij,” zegt hij zacht voor zich heen . . . „Maar gewerkt hebben we, moeder, en gebeden ook!”

Als ze beide afdalen in de roef, gevolgd door Theo, slaat hun dadelijk de behaaglijke warmte tegen uit de kleine ruimte. „Hè, lekker is 't hier” zegt Theo. De Vries gooit zijn jekker uit. Dan ziet vader het al gauw: Theo, die intussen bijna 10 jaar is geworden, is weer niet goed. Hij rilt en ziet zo vreemd rood. . . . 't Is nogal vaak mis met hem de laatste tijd. Soms laat ie zich een hele dag niet aan dek zien. Hij klaagt maar over hoofdpijn en buikpijn. 't Gaat ook wel eens een paar weken goed, maar dan, plotseling, is 't er weer.

„Zou je maar niet liever naar bed gaan?”, vraagt vader.

En zonder te antwoorden, kleedt Theo zich uit en kruipt onder de wol.

Hoe het komt, weet moeder niet, maar ze voelt zich helemaal niet op haar gemak, nu ze voor de kleine slaapgelegenheid van haar zoon staat. Straks, toen de motor afsloeg, had ze dat vreemde gevoel ook gehad. . . . Was het dit misschien, wat ze had gevoeld en waarvoor ze bang was geweest? Had ze haar man niet proberen te bewegen in Harlingen te blijven liggen nu er een vorstperiode in aantocht was en Theo niet helemaal goed? . . .

Ze had er maar één en ze was er zuinig op! . . .

Maar haar man had steeds gezegd: „Op Ameland zitten ze straks geïsoleerd, met niet te veel eten op 't eiland en daar zijn ook kinderen, vrouw!”

„Heeft ie koorts, moeder?”

„Ja en flink ook,” dunkt me.

Samen komen ze voor de kleine bedstee staan. „Hoe is 't kerel?”, vraagt vader. Theo glimlacht.

„'t Gaat wel. . . . Zeg vader, blijven we vastzitten?”

„Ja knul, voorlopig wel.”

„Kun je er al op lopen?”

„Nou, als 't zo blijft waaien, zit vanavond alles potdicht.”

Theo's ogen schitteren. En 't is niet van de koorts alleen! Fijn, zeg! Misschien morgen 's even proberen, of 't al houdt! Die grote ijsvlakte zien! . . .

Dan schikken ze met z'n tweeën aan tafel. Het brood staat klaar. De schipper doet z'n pet even voor de ogen. . . .

Hoofdstuk 10

Een tocht over het ijs

't Is een week later.

De vorstperiode heeft doorgezet en de „Tegentij” ligt als een kleine zwarte stip in de grijs-witte wereld van ijs. Een dikke ijsvloer omgeeft de motorboot. Theo heeft z'n schaatsen dichtbij de boot al geprobeerd. Jammer, dat hij hier geen vriendjes heeft! Was Wim van Stralen hier maar! Neen, beter is Theo nog wel niet, maar 't gaat de laatste dagen weer. Als de avond echter daalt over het wad en de felle noordwester giert om de schuit en grote sneeuwmassa's zich ophopen tegen de boot, staan De Vries en z'n vrouw weer voor Theo's kooi.

„Zo kan het niet langer, man. De jongen heeft harde koorts. Er moet verandering komen! Hoe, dat weet ik niet, maar 't moet. Hij moet morgen naar de wal!”

„Ja, maar hoe?! Een slee heb ik niet aan boord.”

„Je hebt toch een handkar....?”

„Da's waar.”

Ze spreken af, dat vader met de handkar proberen zal om Harlingen te bereiken. Hij zal zijn jongen dan afleveren aan het ziekenhuis. Voor ze slapen gaan, dragen ze hun lieve jongen en hun plannen — die niet zonder gevaar zijn — op aan Hem, Die wolken en winden hun baan wijst en Die ook wel wegen weet te vinden over de onafzienbare ijsvlakte.

Dat bidden gaf een wondere rust. En toen De Vries 's avonds nog even alleen aan dek stond en de maan de witte wereld om hem belichtte, keek hij op naar de sterrenhemel. O, wat voelde

hij zich klein in die wijde eenzaamheid! Het klinkt nog na in zijn hart wat ze vanavond samen lazen uit Psalm 147: „Hij werpt Zijn ijs daarheen als stukken; wie zal bestaan voor Zijn koude?!“ Maar die God van de barre kou was ook de Heer van warme liefde, in 't zenden van Zijn Zoon Jezus getoond. En in Hem wist de schipper zich heel dicht bij God.

„Here,” zegt hij, terwijl hij met z'n handen diep in zijn zakken staat en zijn hoofd wegduikt in de hoge duffelse kraag: „Gelukig de mens, die op U vertrouwt!”

De volgende morgen 7 uur is 't reeds een en al bedrijvigheid in de kleine roef. Theo's temp is wel gezakt, maar zijn ouders zijn nu vast besloten door te zetten. Buiten boord wacht de „ijs-taxi” reeds. Om een uur of 8, als 't voldoende licht is geworden, zullen vader en Theo vertrekken. Moeder brengt een paar strozakken in de kar en een paar warme kruiken. Vader draagt Theo uit de roef. Want als Theo loopt doet z'n buik zo zeer. Hij is warm ingepakt in een paar wollen dekens. Met een oliekleed wordt alles overdekt.

„Dag, mijn jongen,” roept moeder nog eens en tranen biggelen over haar wangen. Ze gaat maar gauw naar binnen. Voor het kleine raampje in de kajuit gezeten, oogt ze de kleine expeditie na, zolang ze kan.

In 't begin verloopt de tocht vlot. Een korte vaarboom ligt naast Theo op de kar; ook een paar planken en een kabeltouw. Na een half uurtje komen vader en zoon voor een donkere vlek in het ijs. Zou het houden? . . . Een klein eindje lopen ze om, maar dat zwarte ijs blijft! Vader steekt er 's in met de haak: 't geeft niet mee en 't lijkt bikkelhard. Voorzichtig gaat vader 't eerst proberen, dan rijden ze ook de handkar erop. Goddank, het houdt! Vader weet: een tocht over het wad is levensgevaarlijk.

Er zijn verraderlijke plekken door de stromingen. Wat zijn ze dankbaar, dat ze zonder ongelukken Harlingen bereiken!

Op de dijk zien een paar schippers, die ook niets hebben te doen met deze strenge vorst, de kleine stoet naderen en al spoedig komen er meer mensen bij. „Zie je dat? 't Is De Vries van de „Tegentij”, zegt er een.

„Warempel,” zegt een ander, „nu zie ik het ook!”

Een paar gaan hem het laatste eindje tegemoet. De Vries antwoordt niet veel op de vragen van zijn maten....

„Narigheid, lui!” — Hij wijst op Theo. Met man en macht trekken ze de kar bij de dijk op en lopen even mee naar het ziekenhuis. Zo zijn die trouwe schippers!

In grote spanning zit vader De Vries in de wachtkamer van het ziekenhuis. De minuten kruipen! Daarbinnen, aan de overzij van die lange gang, ligt Theo onder het mes. Hoe zal de afloop zijn? Een uur zit hij hier nu al. En 't lijkt wel een dag!

Eindelijk — de klok wijst dan half een — komt de hoofdzuster de wachtkamer binnen. Ze glimlacht vriendelijk.... Gelukkig!! „Nou, vader,” zegt ze, „dat had ook niet langer moeten duren! Die blindedarm van 'm stond op breken! Maar: hij is geholpen en de operatie is goed geslaagd.”

„Dank u hartelijk, zuster! Dank u wel! Is hij alweer bij?”

„Ja, hij is alweer bij en ligt al op zaal. Maar veel mag u natuurlijk nog niet van hem verwachten, 't is nog maar pas....”

„Mag ik hem even zien, zuster?”

„U mag hem even groeten. Maar.... denkt u er vooral om, kort, hè”

En ze heft waarschuwend, met een olijk lachje, haar wijsvinger op!

Een eigenaardig gevoel doortrilt De Vries als hij op weg is naar de ziekenzaal. . . . Ja, daar is de deur. . . . 's Kijken: ja, daar ligt ie, bij het raam in de hoek. Een moeilijk lachje speelt om Theo's mond als hij zijn vader herkent. . . .

„Hoe is 't nou, jongen?”

„Zo'n slaap!” . . . Dan vallen z'n ogen weer dicht.

De zuster beduidt, dat vader nu maar weer moet gaan. Hij behoeft heus niet ongerust te zijn, nee, echt niet. Maar de narcose werkt natuurlijk nog wat na, zegt ze.

Dan gaat de stoere schipper maar. Alleen terug, de eenzaamheid van de ijswereld in. Overmorgen mag hij komen kijken, als hij wil.

In dankbare stemming aanvaardt De Vries de terugtocht.

Maar ineens blijft hij staan. . . .

Wat is dat? Ziet hij het goed? . . . Maar dat is erg vervelend! . . .

Daar komt een dichte mistbank opzetten, die het uitzicht helemaal gaat belemmeren. Hoe nu de richting te vinden?! En hij loopt nog maar drie kwartier! 't Blijft toch altijd gevaarlijk op het wad. Is er in de winter van 1929 niet een auto van Terschelling op de ijsvloer van de Waddenzee in een mistbank terechtgekomen en in open water gereden? Nooit heeft men er meer iets van gehoord!

Gelukkig, op de „Tegentij” heeft vrouw De Vries ook de mistbank zien opkomen en ze weet, wat dat betekent voor haar man! Een grote bezorgdheid heeft zich van haar meester gemaakt. Ook dat nog!! Al 4 uur! Haar man had toch al lang terug kunnen zijn? Angstig loopt ze in de barre kou op het dek heen en weer. Wat moet ze doen? Ze probeert de dikke mist te doorboren met haar blik, maar tevergeefs. De mistslierten sluiten

het zicht volkomen af.... O, wat moet ze....? Plotseling krijgt ze een idee!.... Ja, dat kan ze doen!

Vliegensvlug loopt ze over het dek naar de stuurhut en grijpt de scheepsroeper. Ze brengt de hoorn aan haar mond en door-dringend klinken er plots drie stoten door de mist. Even wacht ze en luistert.... Maar geen antwoord klinkt. Weer blaast ze drie maal. En luistert.... nog geen antwoord. Weer en nog eens weer, steeds opnieuw laat ze de hoorn klinken over de ijs-vlakte.... Tot? Tot er een stem klinkt.... Haar man!!!.... Ze hoort het!

Eerst vaag en ver, maar steeds duidelijker klinkt die stem!

Voor de door de mistbanken omsloten schipper zijn die klanken uit de scheepsroeper een gebedsverhoring. Met kleine pasjes schuifelt hij voort achter zijn kar. Soms moet hij vlugger dan hij kan; de wind is een beetje naar het westen gedraaid en duwt hem flink in de rug. En dan.... ineens.... duikt de romp van de boot voor hem op uit de mist!

Wat is hij dankbaar! Zijn vrouw staat te beven op haar benen... Theo is er niet bij, dat heeft ze al lang gezien.... Maar haar man vertelt haar dadelijk, dat alles goed is met Theo.

Kun je begrijpen, dat vrouw De Vries eventjes haar schort voor de ogen doet en uitschreit?....

't Is me het dagje ook wel geweest!!!

Hoofdstuk 11

Bevrijd!

Bezoekuur!.... De deur van de zaal gaat open.... Ennn??? Wie zal het zijn?.... Theo is vreselijk benieuwd!.... In de deuropening staan vader en moeder! Moeder ziet rood van opwinding en van spanning. Want een tocht over het wad te voet valt echt niet mee. En.... vader wilde moeder toch ook niet in de handkar vervoeren! Zeg nou zelf; da's toch geen gezicht!

Met glundere ogen ziet de kleine patiënt z'n ouders binnenkomen. O, hij voelt zich alweer veel beter; hij had best zin om een partijtje te stoeien met z'n sterke vader.... Daar valt z'n oog op een paar pakjes, die moeder in d'r hand houdt. Cadeautjes? Voor hem?

„Zo, boy, hoe gaat het?” Vader drukt een ferme zoen op Theo's wang. Moeder knuffelt haar jongen hartelijk! De zaalzuster staat op enige afstand de begroeting gade te slaan. Dat zijn voor haar altijd van die fijne momenten! Als vader en moeder De Vries een stoel hebben genomen, komt ze wat dichterbij....

„En gedraagt ie zich nogal goed, zuster?”, wil vader weten. „Of hangt ie de beest soms uit?”

„Nou schipper,” zegt de zuster met een kwasi-ernstig gezicht, „schei maar uit! Gisteren is hij erg ondeugend geweest. Ziet u die rode vlekken daar op die mooie witte muur? Moet u begrijpen! We aten gisteren rode bietjes en die lustte meneertje niet op zijn manier! Toen riep ie z'n maat hiernaast — ook zo'n beste! — en zei: „Hannes, mot je 's kijken!” Hannes keek....

maar had meteen een portie rode bietjes in z'n snuit! Hij zat eronder! En de rest zat op de muur!"

„Zo, zo zuster, dat is niet zo mooi!”, vond vader en ook hij probeerde ernstig te blijven. „Dat is me nogal wat.”

Theo keek naar Hannes en Hannes keek naar Theo en beide hadden binnenpret. . . .

„Maar dan zal hij nu wel gauw beter zijn, niet zuster?”, vraagt moeder.

„Ja mevrouw, 'k zou zeggen, hij moet haast maar weer in de kar. Zulke kwajongens kunnen we hier toch niet gebruiken!” — Moeder begreep dat. Toen ging de zuster.

Nu eerst de cadeautjes uitpakken. Eerst komt het doosje aan de beurt. Touw eraf. . . . papier. . . . Zo. Nu alleen het deksel er nog af. . . . En als ie dat oplicht?? Een grote sneeuwbal!

Met ondeugende ogen kijkt ie z'n vader aan. „Oei, wat bent u leuk!”

En voor de schaterende schipper het keren kan, vliegt hem met volle kracht de sneeuwbal in z'n gezicht! Die was raak! Vader zit eronder! Onder de sneeuw, ja, maar ook onder wat anders! In de sneeuwbal had vader wat verstopt; een zakje rumbonen! Die lustte zijn jongen altijd zo graag. Maar op deze traktatie had vader niet gerekend! De gebroken, klevrige rumbonen zitten vader op wang en neus en voorhoofd, sierlijk omlijst met plokken natte sneeuw! 't Is net een prentje! Je begrijpt, toen was de beurt van lachen aan Theo! Hij giert! Voor dit prachtgezicht heeft ie graag een zakje rumbonen over, ook wel twee! Gelukkig kan vader best tegen een grap. „Wie kaatst moet de bal verwachten!”, zegt hij.

Het bezoeken vliegt om! Hoe kan het anders, met zoveel plezier!

En... het afscheid is zonder tranen, want Theo komt immers gauw weer naar huis.

Gauw! Want een weekje later mag Theo alweer naar boord. Per kar natuurlijk. Alleen... toen lag ie, nu zit ie, warm ingepakt, in de ijs-tax. Waarom in de witte wereld van het wad die morgen de vlag wappert in de mast van de „Tegentij” snap je best. Theo ziet het al vanuit de verte! Een alleraardigst gezicht is dat!... En weet je, waarom er zoveel vissen rond de schuit zwemmen die middag?... Die roken de oliebollen!

Op een nacht, diezelfde week, wordt Theo wakker door geknars en geschuur tegen de romp van de motorboot. Wa's dat nou?! Neen, buren kunnen hier geen lawaai maken! Maar wie of wat dan wel? Een poosje ligt hij nog scherp te luisteren: hè, 't is net of ie voetstappen aan dek hoort... Zal ie vader roepen?...

„Vader!”, schreeuwt Theo plotseling zo hard hij kan.

„Ja, jongen,” zegt de rustige stem van moeder. „Vader is al op, hoor; al een paar uur. Ik heb de kleren ook al aan. Blijf jij nog maar even onder de wol. Het ijs werkt. Gisteren was de wind immers al wat gedraaid? Er zit dooi in de lucht. Vader hoorde gisteravond laat het ijs van de wadden kraken!”

„Is die werking van het ijs niet gevaarlijk, moeder? Vader zei toch laatst: als het ijs gaat kruien, worden er vaak schepen gekraakt?”

„Ja jongen, die mogelijkheid is er inderdaad. Maar je weet...” Intussen houdt het geknars en gekraak aan, 't wordt zelfs erger. En als moeder haar hoofd 's even uit de roef steekt, ziet ze hoe de ijsschotsen door de hevige stroming al flink in werking zijn! Aan de ene kant van de motorboot liggen ze reeds hoog opgestapeld! Jonge, jonge, dat ziet er niet al te best uit!

Vader staat voor op de boot aan dek en ook op zijn gezicht staat bezorgdheid te lezen. 't Gaat spannen! Veel water staat er wel niet op die plek, maar.... de boot!

„t Moet, vrouw.”

De schipper gooit zijn jekker uit. Hij licht een der luiken, dat nog ijsvrij is, op en laat zich zakken in het ruim. Een deel van de lading meel is 14 dagen geleden gelukkig al met Amelandse sleden van boord gehaald, omdat het broodgebrek op 't eiland nijpend begon te worden. Maar toch zit er nog een belangrijk deel van de lading in het ruim. En dat deel moet nu.... overboord! Ja, dat is heel erg, maar 't is nog de enige kans van behoud voor hun boot. Als hij hoger komt te liggen, is er een kans, dat de schotsen meer onder de boot schuiven en hem oplichten in plaats van 'm te kraken....

Dof ploffen de zakken meel neer op het reeds vochtige ijs; dat meel is waarschijnlijk verloren. Eindelijk.... de laatste! Bats!... Bezweet trekt De Vries zijn jekker weer aan. Hij ziet, de „Tegentij” ligt nu stukken hoger. Zwijgend staan hij en z'n vrouw het machtig werk der natuurkrachten aan te zien, die het ijs stuwen tegen hun motorboot.

Ze verlangen naar de morgen. Nog een paar uur....

Ja, het dooit flink! Een stevige zuidwester zingt om de mast van de boot. En als de nieuwe dag er is en de schipper over de ijsvlakte tuurt, speuren zijn geofende ogen al grote scheuren in het ijsdek. De kijker wordt gehaald: ze zien ginds al een plekje open water. Afwachten maar....

Jongens, wat een vreugde, als ze na een paar haastige happen in de roef tegen half twee een inktzwarte rookpluim zien tegen de einder!!

„De kijker, vrouw!”, schreeuwt de anders zo rustige schipper.

Hij kijkt, tuurt.... „Da's een ijsbreker.... da's, ja zeker, da's de „Walrus". Die komt hierop aan, wat ik je zeg! Die komt ons losmaken!"

„Hoera!", schreeuwt Theo.

Met z'n drieën staan ze nu aan dek en volgen oplettend de vorderingen van de „Walrus". O, Theo staat te springen van pret! De breker schiet op, ze zien het duidelijk, al gaat het dan natuurlijk langzaam. Dan weer even achteruit; hupsaké! Met volle kracht vooruit nu!

Om half vijf is de naam van de ijsbreker al met het blote oog op de boeg te lezen. Van boot tot boot worden petten gezwaaid en.... er wordt gezellig geschreeuwd! Dat hoort nu eenmaal bij de schipperij!....

Nog één sprong.... „R-r-r-r-r-r-a-n-g!!!"

Het laatste ijsveld wordt met enorme kracht in stukken gespleten!

Vader is intussen al naar beneden gegaan en is in de machinekamer met de motor bezig. Als vreugde-schoten klinken de pof-pof geluiden van de motor de schippersfamilie in de oren! „Hoera, hoera!", schreeuwt Theo opnieuw.

En in 't kielzog van de „Walrus" puft de wel wat gedeukte, maar toch behouden „Tegentij" weldra in de richting van Harlingen.

Hoofdstuk 12

Het cadeau voor moeder

Midzomer! De lange, barre winter is voor goed voorbij. De „Tegentij” is naar de dokter geweest. Geloof je het niet? Nou goed, hij is op de helling geweest. Dat begrijp je misschien beter. Hij is helemaal opgeknapt. De deuken zijn uit z'n borstkas gehaald en een enkel klein wondje is gehecht. Ja, want hier en daar zat er een heel klein lekje in de romp. En dat mag natuurlijk niet.

Nu ligt de boot ergens in 't wijde Friese land aan wal bij een terp. Hij heeft een lading beste, vette terpaarde ingenomen, om die naar de meer magere gronden te brengen, waar niet zo heel veel groeien wil.

Vertrekken doet de schipper echter nog niet. Misschien tegen de avond. 't Is namelijk vrijdag en dan is het in Leeuwarden altijd marktdag. Maar niet alleen de boeren en de standwerkers op de markt proberen dan hun slag te slaan, ook de schippers zijn dan op 't appèl!

Misschien kunnen ze een vrachtje noteren op de schippersbeurs en daar moet je bij zijn!

„Vader, mag ik mee?”, heeft Theo die morgen al een paar keer gevraagd.

„Nou, vooruit dan maar!”

Blij dat me die Theo is! Is er voor een kwajongen nu iets leukers te bedenken dan over de veemarkt te zwerven, te luisteren naar de grappen van een marktkoopman, het proefdraven der paar-

den op de markt te zien, of te kijken bij twee ruziemakende veekooplui?

Tegen negen uur in de morgen lopen vader en zoon met hun fietsen aan de hand door de weilanden. 't Wordt warm vandaag, dat zie je zo. Het is bladstil en de lucht hangt te zinderen boven de landen; de landen, die goudgeel zien van de boter- en paardebloemen. Hoog in de lucht jubelt een leeuwerik zijn vreugde uit! Wat een dag, zeg!... Nog één hek. Ziezo, de grintweg is bereikt. Nu kunnen ze hun fietsen gebruiken.

Met een rustig gangetje peddelen ze naar het witte station van Dronrijp.

De trein brengt hen in een kwartiertje naar de Friese hoofdstad. Mensen, wat een drukte!

„Dit is wat anders dan van de winter op 't wad, vader,” meent Theo.

Ze scharrelen wat tussen de rijen kraampjes door en brengen natuurlijk een bezoek aan de beroemde veemarkt. Vooral de schapenmarkt vindt Theo interessant. Die is helemaal van beton en je moet brede trappen op om hem te bereiken, want hij is helemaal over de andere markt heen gebouwd. Wel ja! Boven is nog wel ruimte!

Dan gaan ze naar de schippersbeurs. Vader gaat naar binnen en Theo loopt in z'n eentje even de kade langs, komt voorbij de Strafgevangenis. Hij weet, hier zitten de zwaarst gestraften. Mensen, die 10, 20 jaar en levenslang moeten „zitten”, altijd achter die dikke muren.... Gemakkelijk zal 't niet zijn eruit te breken, dat ziet ie zo!.... Er loopt ook nog een brede gracht om de muren heen.... Langzaam slentert hij weer terug naar de Beurs en piekert.... Tien, twintig jaar, zei vader straks. Maar da's een tijd! Een paar weken geleden heeft hij voor straf

een hele middag in kooi gelegen, omdat ie een kikker tussen een kadetje voor vader had gelegd.... Vader zou happen en zag pootjes.... Dat hadden de jongens van het dorp tegen hem gezegd.... Wat duurde die middag al lang.

Levenslang!.... Hij kan het niet helpen, maar hij krijgt plots een groot medelijden met die stakkerds. Ze hebben het verdiend, ja, maar.... eh.... hij heeft ook wel 's wat verdiend.... laatst met die stuiver, die hij uit mamma's beursje had gepakt, omdat een grote jongen hem anders een „doffer” zou geven.... Als mamma dat wist!....

Ziezo, vader is klaar en samen lopen ze weer in de richting van het station.

„Vader, nou hebben we nog niks voor moeder!”

„Goed dat je het zegt, jong!”

Ze kijken opnieuw naar allerlei kraampjes die langs de Stationsweg staan. Wat moet het zijn? Da's de vraag! Een groot cadeau behoeft het niet te zijn, meer een aardigheidje.

Daar horen ze een schelle roep: „Levendige paling!”

Laat ie fijn zijn! Dat is het! Moeder is dol op paling! Ze gaan naar de koopman toe en betalen een rijksdaalder voor een pond heerlijke „levendige” paling. Nu, erg levend zijn ze niet meer, alleen een enkele maakt nog wat vreemde capriolen. Maar.... waar moeten ze nu in?

„Heb je geen emmer bij je?”, vraagt de visboer.

„Nee,” zegt vader.

„Nee,” zegt ook Theo.

Je kunt die beesten toch ook moeilijk in je broekzak stoppen!

„Zouden ze niet in mijn rugzak kunnen, vader?”

„Daar kruipen ze uit, Jan,” zegt de koopman.

„Dat valt mee, neef,” zegt Theo met een lachende snoet. „Als u

In het bagagenet kronkelen twee palingen uit de tas

er kranten omheen doet, zal 't best gaan."

Nu, erg geschikt vonden ze 't alle drie wel niet, maar een mens moet nu eenmaal roeien met de riemen die hij heeft en dus verhuizen de palingen naar de rugzak, gewikkeld in een „Elsevier" en een „Fries Dagblad". Een paar slachtoffers protesteren heftig tegen deze behandeling, maar voorlopig baat verzet toch niets. Ze schikken zich maar in hun lot. Nu naar de trein.

In 't eerst kijkt Theo bij elke stap naar zijn rugzak. Maar alles verloopt naar wens: de diertjes gedragen zich als wel opgevoede palingen.

Hoewel... 't blijven natuurlijk gladde jongens!

Al spoedig denkt Theo niet meer aan de palingen. Zijn aandacht wordt helemaal in beslag genomen door drommen mensen en rijdende bussen...

Prettig, de trein staat klaar. Ze zijn nog vroeg en beide kunnen ze nog een zitplaats krijgen. Theo mag van vader het hoekplaatsje hebben, dan kan hij kijken naar de voorbij vliegende palen, waartussen in diepe bogen de draden hangen....

Theo zit met z'n gezicht naar de locomotief. Hij heeft zijn rugzak voorzichtig in 't bagagenet gelegd. Nog 's even gekeken: alles oké. Wat zal moeder blij zijn met haar cadeau! Als ze hem 's zaterdagsavonds afschrobt met d'r fluwelen handjes, zegt ze vaak: „Jongen, sta toch stil! 't Is net, of ik een gladde aal bij de staart heb!" — Wel 's goed, dat ze straks bij het schoonmaken het verschil zal merken!

Tegenover Theo zit een dame. Eigenlijk nog maar een dametje. Een jaar of 17. Met verbazing heeft ie haar al een poosje bestudeerd! Al vier keer keek ze in een spiegeltje; kuchte al een paar keer heel voorzichtig, alsof ze bang was dat het zeer zou doen; haalde toen een stokje uit haar tasje, waarmee ze wat op haar

lippen streek, toen een spons waarmee ze haar wangen ging wassen.... Met grote ogen zit Theo te kijken! Vreemd, dat heeft ie moeder nog nooit zien doen, dat weet ie zeker!

De trein gaat rijden. De juffrouw kijkt om zich heen en.... zucht hoorbaar. Theo vermoedt dat de juffrouw niet lekker wordt.... Ineens zegt ze tegen hem: „Zeg jongeman, zullen we ruilen van plaats? Ik vind achteruit rijden zo iets afschuwelijks!”

De boeren en kooplui in de coupé geven een lachsalvo weg.

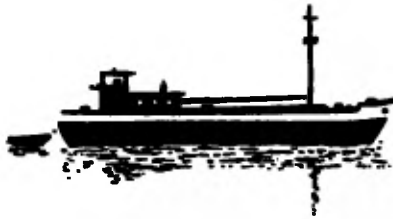
„Best,” zegt Theo. Het dametje nestelt zich nu behaaglijk in haar hoekje en kijkt Theo nog even allervriendelijkst aan. Nu laat ze haar blonde kopje achterover zakken. Het zonnetje schijnt op d'r wangen.... en het denderend treintje doet de rest: haar oogjes vallen dicht.... haar rose mondje zakt een tikkeltje open: de juffrouw slaapt.

Kwam het door het schokkende treintje, dat de rugzak op zij viel in het bagagenet? Of werden de levende palingen levendig? Of zagen ze misschien het slapende meisje daar beneden, dat haar open mondje naar hen opgeheven had en wilden ze haar doen schrikken? Wie zal het zeggen?!

In de andere hoek van de coupé kijken een paar boeren met rode koppen mekaar 's veelbetekenend aan.... Ze grijnzen, maar.... zeggen niets.

In het bagagenet kronkelen twee palingen uit de tas.... Eén, de ondeugendste, steekt zijn spitse kopje door een der vele mazen van het net.... En de rest komt vanzelf.... Hij valt.... juist op het mondje van de jonge dame!.... Opeens klinkt een hoog gillette door de coupé! En.... een onbedaarlijk gebrul. De boeren lachen uit hun keel. Een paar hebben de mond zó wijd open, dat je ze tot in hun maag kunt kijken!

De juffrouw grijpt! Maar als ze voelt, dat het glad is en glibberig, knijpt ze in dat weke ding.... En o, als ze ziet, dat het een paling is, zo'n enge, vieze paling, kwakt ze 'm ineens weg, net een oude boer in z'n gezicht!.... Een nieuw lach-salvo breekt los. De boer maakt zich niet bijzonder druk over het geval. Zegt alleen: „Dank je wel, juffie, maar wij braden ze eerst altijd!” Het geeft een hele drukte in de coupé, om de ontvluchte paling te pakken te krijgen. Maar eindelijk moet de deserteur het verliezen en hij verhuist opnieuw naar de rugzak. Om half een zitten vader en Theo weer op hun fietsen. Nu gauw naar huis. Naar moeder! Maar.... het zal nog wel een poosje duren voor ze thuis zijn. Want ze beleven eerst nog een vreemd en een grappig avontuur!....

Angstige ogenblikken en een grappig slot

De trein stopt voor de tweede maal en vader en zoon stappen uit. Trillend hangt de lucht boven de wijde, warme landen, waarin hooiers met rood bezwete koppen zich achter hooioppers laten neervallen. 't Is schafttijd. Hier en daar rijdt een voer hooi over de uitgedroogde weilanden en gaat schokkend de schuur tegevoet.

't Is warm, drukkend warm. Wie geen haast heeft, doet vandaag alles kalmpjes aan. Vader en Theo ook. De tas met paling bengelt in Theo's hand, terwijl hij naast vader voortschuifelt over het perronetje. Even blijven ze nog staan kijken naar het puffend locomotiefje. En ook om te zien, of er nog meer reizigers uitstappen en wie! Waarom eigenlijk? Ze kennen in deze streek toch haast niemand.... Enkele boeren en een paar kooplui stappen uit. Ook een vrouw met een baby op d'r arm. Een schattige krullebol van een maand of zeven. Neen.... Theo zegt maar niet tegen vader wat ie nu weer denkt.... Dat gaat je niet zo makkelijk af als jongen.... En toch.... ja, dolgraag zou hij het zeggen.... 't Is immers vaak zo eenzaam op de schuit als je maar alleen bent!....

Zou die vrouw nog ver moeten lopen? Een kindje op haar arm en dat met deze warmte! 't Zal niet meevallen, veronderstelt Theo. O neen hij ziet het al: ze blijft staan bij de bagagewagen: de conducteur rijdt een kinderwagentje tevoorschijn. „Ho, moedertje, dat gaat zo niet,” zegt schipper De Vries, als hij

ziet, dat het vrouwtje met haar ene hand de wagen aan wil pakken, „dat gaat niet.” „Zo!”

„Dank u wel!”

Terwijl vader de fietsen uit de schuur van het stationskoffiehuis haalt staat Theo de lange grintweg af te kijken. Het enige wat hij erop ziet is de vrouw met de kinderwagen: een donkere stip op de stoffige, zonnige landweg. Een schaduw kruipt naast haar voort.... Theo piekert.... Waarover? Hij zou het heus niet kunnen zeggen. Hij voelt zich zo eigenaardig van binnen. Kwam dat nu plotseling van de baby? Ze moesten 's weten, hoe dolgraag hij ook een broertje of zusje zou hebben!....

„Ga je mee, jongen?”

„Ja, vader.”

De tas in z'n hand, wipt Theo op de fiets. En na veel afzetjes belandt de schipper via de opstap ook op 't zadel. Voor hen uit rijdt de moeder met haar kindje.

Pas rijden vader en zoon, of De Vries remt. Ze schrikken. Wat was dat???

Een doordringende fluittoon van de locomotief gaat hen door merg en been! Ze stappen dadelijk af en.... kijken!....

Vreselijk!....

„Vader!.... Oh!”....

Vader zegt niets, maar ziet genoeg....

Een 500 meter van het station is een onbewaakte overweg. Het uitzicht is daar slecht door een boerderij en een wachthuisje. Vroeger was er ook nog een hoge heg, maar die is intussen gekapt.

Deze middag naderde een hoog opgetaste hooiwagen de overweg. Een bejaarde arbeider houdt de teugels van het paard, dat in

een sukkeldrafje loopt. Het dier is warm. En de baas is loom. De oude baas vermoedt geen gevaar en rijdt, zonder te kijken, de overweg op! Een snerpande stoomfluit wekt hem ineens uit zijn gesoes. Hij kijkt opzij.... Eén ogenblik.... Dan is alles gebeurd!

De machinist had al eerder gefloten, zo pas, toen hij de overweg naderde. Hij had de wagen wel gezien, maar had er natuurlijk op gerekend dat die wel stoppen zou voor de overweg. Hoe kon die beste kerel ook weten, dat de daggelder wat hardhorend was en bovendien nog zo moe??....

Plots is daar — tot grote schrik van de treinbestuurder! — het grote gevaar. De hooiwagen!.... Oh!.... Die rijdt door!!....

Z'n ene hand doet de stoomfluit gillen, de andere zet krachtig de remmen in werking. Maar.... te voorkomen is het ongeluk niet meer!

De oude arbeider heeft ook ineens het dreigend gevaar gezien. Hij ziet: terug kan ik niet meer.... dan vooruit!.... Misschien lukt het nog! „VORT!!!”, schreeuwt hij uit alle macht tegen het paard. „Vort dan toch!”.... En hij rukt vinnig aan de leidsels. Het arme dier, geschrokken door die kreet, maar meer nog door het gillen van het knarsende, puffende monster vlak bij hem, rukt aan de strengen: de wagen springt vooruit!....

Maar nèt niet vlug genoeg! Een slag.... gekraak.... een gil!!! De locomotief heeft de hooiwagen in de flank geramd, het voer hooi kantelt, het achterstuk van de wagen wordt versplinterd. De bestuurder wordt van de wagen geslingerd, het paard slaat op hol en sleept het voorstuk van de wagen achter zich aan. In razende vaart holt het angstige dier verder en het wagenstuk slingert van de ene wegkant naar de andere. De ogen van het arme dier pulsen uit, schuimvlokken vallen van zijn lippen en de

vleugels van de wijd openstaande neusgaten trillen nerveus. Het beest ziet niets meer en hoort niets! Bemerkt alleen maar die zwaaiende schaduw achter zich. En als het op zeker moment dat grote donkere, achter zich tegen z'n hielen voelt bonken, voert ie het tempo nog hoger op en rent in woeste galop de grintweg op. Schipper De Vries en Theo zien het gevaar naderen. Gelukkig nog maar, dat het dier deze stille grintweg is opgehoud; hier is immers maar weinig verkeer. Was het de andere kant opgegaan, dan zou het door de dorpsstraat met al de spelende kinderen gekomen zijn en dan....?

„Hier Theo, dit hek door, van de weg af!”, gebiedt De Vries. Geen verkeer?.... Maar wie roept daar dan? Hoe is 't mogelijk, dat ze haar in de spanning van het ogenblik vergeten konden! Haar, de moeder en het kindje. Ginds, bij de wegkromming, staat ze in grote angst te roepen om hulp: een moeder! En ze roept heus niet voor zichzelf, ze denkt aan haar kind. Wat moet ze toch doen?! Het hollende paard zal met z'n nasleep de kindervagen van het weggetje afmaaïen, zal haar kindje en haar vertrappen misschien! Waarheen? Het dichtstbijzijnde hek kan ze onmogelijk zo snel meer bereiken.

„O God,” bidt ze, „help me. Als U m'n kindje maar redt!” Ze neemt het kind uit de vagen en drukt het dicht tegen zich aan; meer kan ze niet doen. Nóg eens schreeuwt ze: „Help!”.... Zover mogelijk de berm in, dicht bij de slootkant, gaat ze zitten en wacht en.... bidt....

Theo ziet plotseling dat zijn vader, zijn dappere vader, teruggaat naar de grintweg. Z'n jongen en de fietsen heeft hij in veiligheid gebracht.

„'t Moét, Theo,” zegt de schipper als Theo zijn vader wil tegenhouden; de jngen ziet lijkbleek.... „'t Moét!”....

Wanneer had vader dat ook weer eerder gezegd?.... O ja, die winter op het wad, toen hij de kostbare lading meel over boord zette....

„Vader, blijf hier!”, smeekt Theo.

De Vries wijst alleen maar, naar daar, waar een kinderwagen op de weg staat. Dan begrijpt Theo het. Zijn adem stokt, z'n hart bonst, hij knijpt zijn nagels diep weg in z'n handpalmen, als hij vader vastberaden midden op de rijweg ziet staan, het gezicht naar 't gevaar....

Kalm, beheerst staat vader en toch zo, zoals een wild dier zich gereed maakt tot de beslissende sprong. Woest komt het paard dichterbij stuiven! Nog éven... Daar is het!!

„HO!”, buldert De Vries met een vervaarlijke stem. „Ho!”

Op 't zelfde ogenblik ziet Theo vader op 't dier toespringen. Hij slaat z'n armen om de nek van het dier en.... het paard draagt de hangende schipper verder.

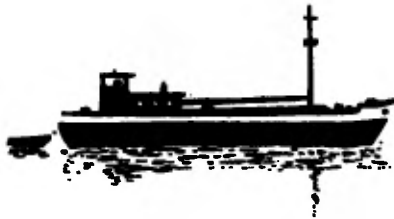
Nóg eens klinkt het gebiedend, maar rustiger nu: „Ho! Kalm maar, ho!”

Wat er precies gebeurt, kan Theo niet zien. Hij ziet alleen, dat vader weer op de grond staat en de teugels in handen heeft.

Het paard draaft nog wel voort, maar De Vries trekt het krachtig in de mond. „HO!”, zegt de gebiedende stem nog eens. Kijk! Het dier gooit het hoofd achterover en.... staat stil. De schipper klopt het sidderende en snuivende beest op z'n nek. Het linkerbeen bloedt en in de rechterzij heeft het een diepe vleeswond. Op enkele meters afstand staat de kinderwagen.... Een moeder met een kindje in haar armen komt uit de bermkant omhoog en schreit tranen van dank. Vier mannen op fietsen komen de grintweg af en nemen het paard van De Vries over.

Ze weten te vertellen, dat de arbeider er tamelijk goed is afgekomen. Men had hem bewusteloos opgenomen, maar al spoedig had hij zijn ogen opgeslagen. Hij klaagde erg over pijn in de rug en z'n rechterarm was blijkbaar gebroken, maar het had veel erger gekund!

Wat was Theo trots op z'n vader! Zo'n vader te hebben, die durfde, dezelfde was als thuis wanneer hij uit de Bijbel las! Zó wilde Theo ook worden!

Hoofdstuk 14

Met een stier uit rijden

Weldra peddelden ze verder. Ginds steekt een mast uit boven de weilanden. Daar ligt de „Tegentij”. Ze zullen vandaag dus toch nog 's een keer bij de boot komen! En bij moeder!.... Dat cadeau, 't is waar ook! 's Even kijken.... Ja, jongelui, die slimme beestjes zouden toch nog kans zien aan de braadpan te ont-komen! Weet je, hoe? Luister.

In het weiland, waardoor vader en Theo moeten gaan om hun boot te bereiken, staat dromerig, aan een lange lijn, een jonge stier. Die lijn ligt over het platgetreden koeiepaadje, waarop vader en zoon fietsen.

Vanmorgen lag die lijn er ook al. Maar.... toen liepen de beide mannen, nu fietsten ze. De stier staat stil en peinst....

Maar net, als het voorwiel rust op de lijn, maakt het beest een dolle dans en draaft naar hartelust in 't rond. Jonge, jonge, wat rent dat beest. De lijn, waaraan ie vast zit, glipt net tussen band en spatbord in en trekt vaders fiets omver. Theo tuimelt ook in 't gras.

En als hij opkijkt, proest-ie van het lachen! 't Is ook geen gezicht. Vader??.... Diè vader!.... Die zit prinsheerlijk half op de kettingkast, half tussen het frame in en wordt, zittend op de liggende fiets, door de hollende stier in 't rond getold. 't Lijkt net een prentje van de kermis!

De tas is natuurlijk ook gevallen. En van de verwarring hebben de alen gebruik gemaakt en zijn zo gauw ze konden ontvlucht en in 't hoge gras verdwenen! Geef ze 's ongelijk!

Theo krabbelt het eerst overeind. Dan helpt hij zijn lachende, mallemolende vader op de been. Maar... wat ie dan ziet? Nee maar....!

Die rare stier heeft vader door een goedje gehaald, dat stieren hier en daar in 't weiland laten vallen!... Z'n ene broekspijp ziet helemaal bruin. En z'n zijkant ook!

Stoffig en vies — met bovendien nog een flinke winkelhaak in zijn goeie broek — gaat de schipper even later de loopplank over....

Moeder dacht, dat ze gevochten hadden, toen ze hen zag. Ze slaat haar handen van verbazing in mekaar en haar gezicht staat op onweer! „Man, man, schaam je je niet? Wat zie jij er verschrikkelijk uit! En een gat in die mooie broek! Hoe krijg je 't zo!! Je bent toch ook waarlijk geen vijftien meer,” moppert vrouw De Vries.

Vader zegt: „Nee”.... En verder zegt die lachende, kalme vader niks.

Als moeder eindelijk haar strafpreek beëindigd heeft en nog eens vraagt: „Hoe heb je dat nou toch gehad?”, antwoordt De Vries rustig: „'k Ben met een stier uit rijden geweest.”

Even dreigt er een nieuwe donderbui. Maar als moeder eindelijk alles heeft gehoord, ook van de overweg en het hollende paard, de vrouw en d'r baby — als Theo vertelt met glinsterende ogen, wat vader toen deed; dan springen haar de tranen in de ogen en dan is ze, diep in haar hart, weer zo trots op haar stoere man. Dan schaamt ze zich ook een heel klein beetje, dat ze zopas weer zo gemopperd heeft om zijn vieze broek.

En als De Vries ook nog een doosje bonbons uit z'n binnenzak tevoorschijn tovert — waar ze zo wild op is — dan weet moeder met haar houding geen raad....

„En wat krijg ik nou?“, vraagt vader ondeugend.

„De gebakken aardappelen staan klaar,“ zegt moeder met een olijk lachje.

Om half vijf in de middag slaat de schroef van de „Tegentij“ het water jolig uiteen.

„Los de touwen!“

Ze varen weer. Met een lading terpaarde naar Stobbegat.

Hoofdstuk 15

Uit school in de pijp

De volgende dag meert de „Tegentij” aan de kade van een klein dorp. Theo heeft de hele morgen zitten werken. Vooral taal en rekenen hebben een goeie beurt gehad. De vorige week heeft ie weer nieuwe boekjes gekregen van het bureau in Amsterdam, want zijn taalboekje had hij uit en zijn rekenboekje bijna. Fijn gaat dat zo! Vroeger kon je als schipperszoontje nooit meekomen op de scholen. Want nu eens ging je een paar dagen naar diè school en een volgende week zat je weer in een heel andere hoek van het land op een andere school. Nu is dat heel anders. Je krijgt boeken van het bureau, je stapt een school binnen, de meester helpt je even verder met de stof waar je aan toe gekomen was en zo kan elke ligdag worden benut. Je werkt in je eigen tempo rustig de hele stof door die andere kinderen ook krijgen.

't Is nu middag geworden. Theo gaat vanmiddag naar school. Hij treft het. Want de meester gaat geschiedenis vertellen. Daar hoort Theo nooit zoveel van en juist dat vak vindt hij zo leuk. Vanmiddag gaan ze naar Engeland. Daar regeerde eens onze stadhouder Willem de Derde als koning. Want die Engelsen wilden hun eigen koning Jacobus de Tweede wel kwijt. Die was immers Rooms en het Engelse volk was Protestant. En nu hadden de Engelsen gevraagd of onze stadhouder, die met een dochter van hun koning was getrouwd, naar hun land wilde komen als koning. . . .

Jonge, jonge, dat viel niet mee! Tegen je schoonvader te

moeten vechten, die van de troon te verjagen!... En dan zelf niet sterk te zijn... altijd hoofdpijn... 's nachts in bed zitten vanwege die akelige hoest... Natuurlijk, dan kijk je overdag niet altijd even vriendelijk en misschien mochten die Engelsen onze stadhouder daarom niet zo graag. Hij deed vaak zo stug! Maar je moet zelf maar 's niet sterk zijn! O zo!... Om je tranen te lachen!... Eens, vertelde de meester, eens per jaar moest je als koning van Engeland een bijzondere plechtigheid verrichten, want als koning was je ook meteen hoofd van de Engelse kerk. Eens per jaar moest je plaats nemen op de troon in die grote kathedraal. Alle rijksgenoten stonden om de koning heen. Er werd dan een zieke binnen gebracht en die moest je als hoofd van de kerk de handen opleggen en zeggen: „God geve u een betere gezondheid”... Dat vond Theo nog zo gek niet. De Here Jezus had immers ook veel mensen beter gemaakt en dat kon de kerk van de Heer toch ook wel doen... Tenminste... Koning Willem had echter nooit iets voor die plechtigheid gevoeld, vertelde de meester. Hij vond het gewoonweg onzin. Maar het Engelse volk bleef aandringen: alle Engelse koningen hadden het immers gedaan, waarom die stugge Hollander dan niet?!

Eindelijk liet de koning zich overhalen. In een prachtig staatsie-gewaad nam hij plaats op de troon. De zieke werd binnengedragen — o, het was stil in de klas! — Plechtig hief de koning zijn handen op en breidde ze uit over de zieke... Je kon een speld horen vallen in de klas... „God geve u een betere gezondheid,” sprak de koning. „En,” voegde hij er droogjes aan toe, „meer hersens!”...

Gebruld had de klas.

Ja, jammer, dat je zoveel gescheidenislessen moest missen, vond

Theo. Hij hield juist zoveel van geschiedenis. Bert van de bakker, die naast hem zat, vond geschiedenis ook zo mooi. Een aardige kameraad was dat! Het vorig jaar had Theo wel drie weken naast Bert gezeten. Een toffe knul! Gek dat ie kon doen!....

Hijgend van het harde lopen komt Theo die middag aan boord. Zijn tas met boeken gooit ie in de roef, wat hem een stevige uitbrander van moeder oplevert! Want.... die tas komt net op de lepelbak terecht en jaagt moeder de stuipen op 't lijf! Wat een lawaai!

Meteen rent Theo weer weg. Naar de bakkerij. Bert halen.

Oei, wat is 't warm! Zweetdruppeltjes staan op z'n neus en zijn kleur is hoogrood. Geen wonder ook: de zomer is warm en droog dat jaar. De weilanden liggen af te sterven onder een stalen hemel en het enige drinken dat ze krijgen is een beetje dauw in de nacht. Het vee lijdt en de boer lijdt mee. En met de droogte heeft een tweede vijand zich laten zien: de muis. In drommen bevolkt ze de weiden en velden en knaagt de laatste restjes gras met haar scherpe tandjes af.

Maar wie er ook lijden onder de droogte, de dorpsjeugd zeker niet. Elke dag zwemmen in de nabije plassen.... En.... wie heeft er ooit geweten dat er onder de grintweg door, vlak voor Douwe Hoekstra's boerderij, een pijp liep, een buis, zo wijd, dat je je er net doorheen kon wurmen? Tenminste, als je niet al te dik was en geen last van zenuwen had!

Een pracht sport was dat! Deze zomer hebben de jongens die buis ontdekt, nu de sloten helemaal uitgedroogd zijn. 't Is een wedstrijd geworden, wie er het vlugst door kon kruipen. Dat valt niet mee! Al maar voortschuiven op je buik en beton

geeft niet mee. En weet je, wat bijzonder spannend is? In die pijp zitten als er een boerenwagen of een vrachtauto nadert!

Op grote afstand hoor je ze al aankomen. Al dichter en dichter bij komt het dolle gedreun, tot — het boven je is, over je gaat! Dan is 't net, of je zult worden verpletterd onder het aanstormende monster.

Met gejuich wordt Theo die middag bij de pijp begroet!

'n Nieuwe. „Jij mot erin, Theo!” — Zij nemen hem even van top tot teen op en gnuiven; dat zal spannen worden! Wat geeft het? Er blijft er wel 's vaker eentje klem zitten.

„Toe schipper! Of durf je niet?”

„Poeh! Niet durven!”....

Theo gooit zijn bloesje al uit. Zou hij z'n broek....? Nee, dat was al te zot. Daar gaat ie dan! Hij wroet en wurmt om vooruit te komen. En 't lukt, heus, het lukt! Tegen het eind van de buis ziet ie licht.... En zes jongenskoppen, die stralen. Theo zwoegt en zweet.... 't Is ook net pietje-pas! En heet dat het in die pijp is!.... Doorzetten maar; hij is nu ongeveer op de helft.

Maar dan ineens.... Hij zit vast, hij merkt het....

„Kom je nog?”, schreeuwen de kornuiten. „Wat spook je daar toch uit?”

„Ik kan niet verder,” hijgt Theo. Z'n hart klopt in z'n keel.

„Hoera”, klinkt het aan 't pijkeinde. Middenin de pijp is een kleine verzakking, dat weten ze. Daar heeft er al vaker eentje vastgezeten! Maar dat brengt juist iedere keer opnieuw de spanning aan 't spelletje! „'t Dooie punt,” heet die plek. En wie daar klem zit, kan alleen achteruit worden bevrijd.

„We komen je verlossen hoor!”, moedigen ze aan. Nu, dat heeft Theo echt wel nodig. Hij krijgt het bar benauwd.

„We komen,” klinkt het nog 's.

Vlug duikt een tengere, lenige aap aan de achterkant de pijp in en grijpt Theo's benen vast. Een tweede schuift er achteraan en grijpt weer de benen van z'n voorganger vast. Ziezo, nu steken er een paar flinke „handvatten” uit de pijp. Vier handen grijpen en zoeken een houvast....

„Een — twee — hup!” „Trekken jongens!” „— Een — twee — hup!”....

Ja, ze schieten op. „Een — twee — hu....!” Met een flinke gang wordt het laatste traject genomen en.... allen duikelen achterover. Kees de Jong heeft de broek van Wim Douma in handen.... Vlug grabbelen ze wat knopen bij mekaar.... Dan krabbelen ze overeind en lachen zich een kriek! Alleen Wim staat er wat beteuterd bij: die broek, zie je! Die is niet alleen uit, maar de twee pijpen zijn er bijna uit! Toch eerst maar naar huis. D'r zal wat zwaaien!

Maar thuis loopt alles geweldig mee: moeder heeft een buurvrouw op de thee en Wim weet: moeders zijn niet gauw boos als er visite is. Een plaatsvervanger voor de kapotte broek wordt gauw gevonden. Die is wel wat groot, maar dat mag niet hinderen.

„Heb je gehad?”, informeren z'n maten, als ie weer de weg op komt.

„Niks hoor!” — Wim is weer blij en.... de rioolrat is vrij!

Hoofdstuk 16

Een muizenhistorie

„Wat gaan we nou doen?”

„Zwemmen.”

„Nee, pillen!”

„Veel te heet, jô!”

— Zo klinken hun stemmen door mekaar.

„Muizen vangen,” stelt Bert voor. — „Ja, muizen vangen!”, klinkt het als uit één mond. „Zullen we boer Hoekstra 's vragen, wat ie betaalt per stuk?”, vraagt Piet Kuperus.

„Natuurlijk.”

Daar gaan ze. Drie van de club gaan het vondertje over, dat toegang geeft tot de boerderij. Met lachende snuiten bellen ze aan. De boer doet zelf open.

„Zo, schavuiten, wa's d'r aan de hand?”

„We willen gaan muizen vangen op je land, boer. Wat geef je d'r voor?”

Bert doet het woord.

„Nou, wat moeten jullie verdienen?”

„Een cent per stuk,” stelt Piet voor.

„Ben je mal, veel te veel,” vindt Hoekstra.

„Houd je hand op, baas.”

En voor de boer er erg in heeft, heeft Piet de grote, eeltige mannenhand aangetrokken en klapt er als een ervaren vee-handelaar in.

Ze handelen toch immers over „vee”?

„Een halfie,” biedt Piet.

„Geluk,” zegt de boer. En slaat krachtig naar Kees' uitgestoken hand, die net op tijd wordt teruggetrokken.

„Tuig,” moppert boer Hoekstra.

Vier emmers zijn spoedig gevonden. Drie moeten dienen voor 't water sjouwen, één zal de dode muizen moeten bergen. De sloten zijn droog; het stuk land aan de dorpsvaart zal dus hun jachtterrein moeten zijn. Ze voelen zich jagers die de steppe intrekken op zoek naar gevaarlijk wild, dat telkens de kudden bespringt....

Eerst gaan ze nog even drinken op de „Tegentij”, die vlak in de nabijheid ligt. Dan kan 't beginnen.

Nauwkeurig worden de sporen en gangen van de beestjes nagegaan. Alle uitgangen van een nest, wel vier of zes soms, worden secuur bewaakt door een wachter met een klomp in z'n hand.... In de hoofdingang wordt water gegoten. Even wachten nu.... Kijk, kijk, daar komen ze.... En de een na de ander krijgt de genadeslag....

Theo doet dit rare werk voor 't eerst. Hij voelt zich wel wat vreemd van binnen. Hij kan er maar niet aan wennen, al verzekeren z'n vrienden hem, dat ze heel nuttig werk doen met dit muizen doden. Theo scheidt er met de derde slag mee uit. 't Is net, of die kleine kraalooogjes hem iedere keer aankijken en vragen: „Waarom doe je dat nou?.... Spaar me toch!”

Binnen twee uur staan de knapen met een behoorlijke emmer op de stoep van boer Hoekstra....

„Zo, zo”, zegt Hoekstra, als ie de vangst bekijkt, „zo, zo, da's niet mis!”

„Tweehonderd en veertien stuks,” zegt Bert van de bakker.

„Dat wordt één gulden en zeven cent,” zegt Piet Kuperus.

Met grote aandacht volgen de jongens elke beweging van de boer....

„Nou, 'k zou zeggen, jullie worden bedankt, hoor.”

En tot stomme verbazing van de knapen sluit de boer ineens de deur.

Hoogst verwonderd staren de jongens naar het kleine ruitje in de voordeur.

„Die is dicht,” meent Jan de Vlas.

„Van tuig gesproken,” oordeelt Bert.

Daar staan ze nou. En nu verder?

„Emmer op de stoep legen,” stelt Jan voor.

„De hele zoi tegen de ruiten smijten,” zegt Piet, die wit wegtrekt van woede, en de daad bij het woord wil voegen.

Theo weet dit nog nèt te voorkomen. Hij schijnt een veel mooier plan te hebben....

„Kom mee,” zegt ie, „moet je horen”....

Ze lopen het vondertje over en daar, op de weg, buigen hun koppen zich heel dicht naar mekaar toe en luisteren de makkers naar Theo's plan.

Een gedempt proesten en onderdrukt lachen verraden, dat het een prachtig plannetje moet zijn.

„Maar jij moet me helpen, Bert. Enne.... mondje dicht, hoor,” zegt Theo nog. Hij weet: vader heeft immers ook wel 's een vrachtje voor die boer.

Die avond, als het donker is, rommelen twee jongens in het schuurtje achter Van Hentens bakkerij. Bert heeft stilletjes uit de winkel een leeg kartonnetje gehaald, waarin vader altijd de gebakjes verpakt.

„Je vaders naam staat er toch niet op?”

„Nee, jô, 't is een blanco.”

„Prachtig.”

„Waar heb je ze?”

„Hier.”

Met de kolenschop lepelt Bert voorzichtig — het doosje mag niet vies worden — een flinke portie muizeboutjes in het kartonnetje.

„Ja meneer, ze zijn beslist vers,” doet Bert zijn moeder na....

Ze stikken bijna van het lachen.

Even kijken....

Een lucifer wordt aangestoken.... een nieuwe lachbui.

„Hou je mond, suffie,” waarschuwt Bert. „Zo, nu nog een elastiekje erom: klaar.

Op hun tenen lopen ze door 't grint het huis om. Op de hoek, bij de oude dorpskerk, staat de club van vanmiddag het tweetal op te wachten. Ze verkneutereren zich al bij voorbaat als ze denken aan de afloop.

„Wie moet het nu aanbieden?”

„Niemand, man, dat snap je toch wel; die is later de pineut,” weet Bert. En hij gaat verder: „Kijk, dat doen we zo. Ik ga naar de voordeur; die is altijd los. Ik roep: „Vol-lek. Alstublieft” en zet het doosje in de gang. Ze zitten in de voorkamer; ik kan best op tijd weer weg komen.”

„Maar als ie het doosje nou 's niet opent,” vraagt Piet.

„Tuurlijk opent ie dat,” weet Bert, „er is de vorige week toch een baby geboren? Nou dan! Vader heeft er deze week al zoveel gebakjes heen moeten brengen.”

Intussen hebben ze het erf bereikt. De klompen in de hand, slui-
pen ze nader. Vijf gaan onder de dichte, hoge heg voor de ramen

van de voorkamer liggen.... Zo kunnen ze alles horen wat er gebeurt.

Bert gaat achterom.... Roerloos liggen de knapen en luisteren. Het hart bonst hem in de keel.... Ze horen de klank van messen op porselein....

„Ze zijn aan tafel,” fluistert Jan.

„Treffen ze 't met het dessert,” fluistert Piet terug.

Onderdrukt gegrinnik.... Hoor, hoor!!....

„Was daar volk?”.... Ja, dat was de stem van de boer.

„Ga 's kijken, Jan.”

Zoonlief gaat naar de deur.

De jongens zien het al gebeuren....

Triomfantelijk zal Jan Hoekstra zo meteen de kamer komen binnenstappen en het doosje aan zijn vader geven, die net klaar is met eten.

„Alweer gebakjes,” horen ze zeggen.... Een klein hoera'tje klinkt op in de kamer... Geschuif van stoelen.... De jongens begrijpen: ze moeten natuurlijk allemaal zien.

„Wie bracht dat, Jan?”

„Weet ik niet”....

Toen hoorden de jongens een serie kreten.... een deur die dicht sloeg.... een voordeur die open vloog....

En door het licht dat naar buiten valt zien de jongens boer Hoekstra met wilde gebaren in de deuropening verschijnen; ze horen hem vreselijke wensen uiten! De knapen drukken hun snuiten in het gras, ze kunnen niet meer.... Eindelijk gaat de deur weer dicht en binnen wordt op heftige toon een discussie geopend.

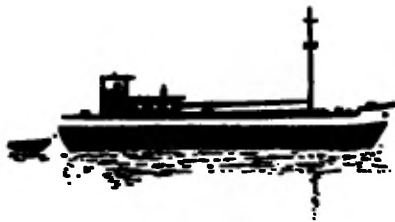
Voorzichtig verwijderen de knapen zich, hun hoofden gloeien! Even later vult een vrolijke troep de stille dorpsstraat met

klompengeklos. Een groepje jongens, dat zo nu en dan even schichtig omkijkt....

De torenklok slaat half negen: bedtijd. Gauw naar huis. En naar kooi.

In bed telt Theo nog eens de nachtjes: nu nog zes.... dan is 't zover, dan komt Wim met z'n kleine broertje, misschien wel drie lange weken! Heerlijk!

O ja, dat heeft hij vergeten.... Onder de dekens vouwt hij nog gauw z'n handen en is meteen al in dromenland.

Hoofdstuk 17

Een avontuurlijke dag aan zee

Zomervakantie. Wat een feest! Vooral voor Wim van Stralen. Hij mag met z'n broerjke Rudi naar Theo met vakantie. Heerlijk! Nachten heeft hij er al van gedroomd. Varen op de motorboot... Misschien wel heel ver weg....

En.... ze gingen ver weg. Helemaal naar Alkmaar moest schipper De Vries in die augustusmaand.

En.... op een dag....

Ze hebben moeder moeten beloven, dat ze goed op kleine Rudi van vier zouden passen. Dan mocht ie een dagje met de jongens mee naar zee!

„Wees maar niet bang, moe,” heeft Theo gezegd, „we brengen hem vanavond vast weer mee terug!”

En Wim heeft met een gultige snoet zijn duim omhoog gestoken: „'t Zit zo, vrouw De Vries.”

Daar gaan ze dan. Theo's splinternieuw, bruin gelakt karretje fonkelt in 't ochtendzonnetje. Wat een kar, zeg! Pas gehad! Tjonge, tjonge, wat is ie trots. Zo nu en dan werpt hij stilletjes een blik op de kop van zijn glimmende lamp. Dan ziet ie zichzelf.... Aardige kop.... Dan voelt hij zich als een koetsier op de bok van een koninklijk rijtuig. Een tas met brood, een bal en een laken zitten op de bagagedrager. Schopjes en stokken moet Wim vervoeren: die kunnen Theo's fiets immers zo gemakkelijk beschadigen! En Rudi zit bij z'n broertje voorop.

Nog eenmaal wuiven ze moeder gedag. Dan verdwijnen ze om de hoek van de straat. De stad ligt spoedig achter hen. Langs meters

hoog duin, met bos begroeid, rijden de kameraden. Bomen breiden hun takken als een koepel over hen heen. Soms is 't net, of ze door een tunnel trekken, een tunnel van groen....

„Prachtig is 't hier, hè?”

„Nou, jô, fijn!”

Na een dik half uur hebben ze 't strand bereikt. 't Is niet druk, dat zien ze al gauw. Maar 't is vandaag nogal fris en winderig en dat houdt de badgasten thuis. Bepaald geen strandweer. Maar wat geven Hollandse jongens daarom?

„Zullen we een diepe kull gaan graven? We spannen het laken om de stokken en dan hebben we een tent, een echte tent.”

Voor Wim is dit echt een reuze vondst. Wat weet hij van strandgebruiken?! Theo is al vaker aan zee geweest, vooral op de Wadeneilanden.

Ze zwoegen als paarden! Zelfs kleine Ruud doet dapper mee. Een flinke verschansing wordt opgeworpen, zodat de koude noordwestenwind op die plek niet komen kan.

In een mum hebben de jongens hun zwembroek aan. Rudi mag zijn kousjes uit. Hu! Warm is anders! Met z'n drieën hollen ze de zee tegemoet, die met het machtig gezang van bruisende branding de knapen een welkomstlied zingt.

En toch is oppassen nu de boodschap! Theo ziet: het water neemt af. Dan is 't erg gevaarlijk om te gaan zwemmen.

„Zeg, Wim, zul je voorzichtig zijn? Het water zakt, dan is de zee verraderlijk. Dan trekken er stromingen langs de kust, die je onverwacht de zee in kunnen zuigen. Daar is de beste zwemer niet tegen bestand! Hoor je wel? De strandwacht toetert. Zeker weer eentje, die zich te ver waagt. Kijk, 't is natuurlijk voor die meneer ginds! Zie je'm? Dom, hè?”

O, wat hebben de knapen een schik! Kleine Ruud steekt hikkend

zijn armen hoog, als die ondeugende golven zo heel hoog bij zijn knie opkruipen. Hij stroopt zijn broekspijpen nóg hoger op. Theo en Wim gaan in 't water zitten en laten de woeste watermassa's over hun bruine koppen klotsen. Een paar tellen zijn ze dan helemaal weg. Maar proestend en snuivend komen ze steeds weer boven.

En dan? Maar zeg, wa's dat nou toch?!

Verbaasd kijken de jongens mekaar aan.... Dan barst Theo in een schaterlach uit. Wat een gezicht! Wims onderste helft ziet helemaal donker, vet en vies.... Om je tranen te lachen! Be-teuterd staat Wim zichzelf te bekijken.

„Hoe kom ik daaraan?“, vraagt ie verwonderd.

„Jó, vraag liever: hoe kom ik eraf? Kerel, je hebt in de stookolie gezeten! Dat vieze goedje drijft hier soms overal langs de kust. Zo nu en dan gooien boten op zee afgewerkte stookolie over boord en die rommel spoelt dan naar de kust. Ook in België hebben ze er last van.... Heb je zeep bij je?“

„Neen jij?“

„Nee. Geef je handdoek 's aan.“

„Even uit de tent halen.“

Rudi danst van pret als ie z'n vreemd beschilderde broer als een hazewind over 't strand ziet hollen. 't Lijkt net een zebra! 't Gaat beginnen. Wim krijgt een grote beurt. Hardhandig wrijft Theo hem over z'n body.

„Gaat het eraf?“

„Nou, niet best! 'k Wou, dat ik een stukje schuurpapier had.“

„Ik niet!“

„Je zult je hele leven wel bruin moeten blijven. Weet je, waar je precies op lijkt?“

„Nou?“

„Op 't paard van de melkboer! Net een vos!”

„Heb je wel 's een por in je ribben gehad?”

„Vaak genoeg.”

„Gelukkig voor je.”

De doek is vies en Wim niet schoon. Maar waarom getreurd?!

„Zeg bonte, ga je mee een balletje trappen?” — Theo haalt de bal uit de tent en niemand denkt meer aan 't geval. Na een poosje gaan ze Rudi helpen. Die maakt sloten en kanalen en voert met een emmertje water aan uit zee.

„Ga je de zee leeg scheppen, Ruud?”

„Nee, ik ga de sloot vol scheppen,” zegt in ernst de kleine man.

„Maar 't loopt weer weg.”

„Zeg Wim, weet je wat we gaan doen? Een dam opwerpen. Als straks de vloed komt, gaan we 'm keren.”

„Ja, da's leuk!” — 't Spel begint. Ze zwoegen als paarden. Op-eens... stoot Theo op iets hards....

„Zeg Wim, moet je kijken: wat zou dat zijn? 't Lijkt wel een bus!”

„Voorzichtig, jô, je kan niet weten. Misschien is 't wel een mijn uit de oorlogstijd. Of een handgranaat! Afblijven, hoor. Bij ons is een jongen op school, die in een bunker een busje vond. Hij wist van z'n ouders dat het niet mocht, maar toch ging ie eraan frunniken. Ineens... een hevige knal en... zijn linkerhand werd afgerukt!”

Eerst moest Theo onbedaarlijk lachen.

„Een mijn! Zeg, maak het nou effe! Heb je wel 's een mijn gezien? En een handgranaat ziet er ook heel anders uit. Nee, jô, 't is een bus. Kijk maar hier”....

Theo gaat op z'n knieën liggen.

„Voorzichtig Theo! Jô, schei nou toch uit!”

Kleine Ruud begint van angst te huilen.

„Stil maar, Ruud. Kijk Wim, hier staat een firmanaam. 't Is vast een cacao bus geweest. Zie je wel?”

Aarzelend buigt Wim zich een beetje voorover. Ja, nu Theo de bovenkant van zand heeft gezuiverd, ziet hij het ook. „Cacao” staat erop.

Met een hand, die nu toch wel een beetje beeft, graaft Theo het voorwerp voorzichtig uit.

‘t Is een bus, zie je wel?”, gnuift de bruine kop van Theo.

„Misschien wel een donderbus!”, meent Wim.

„Of... of... een autobus,” veronderstelt de kleine man. — Hè, waarom lachen die grote jongens nu weer?....

Ze wrijven de bus verder schoon aan hun broek. Lang heeft het ding niet in de grond gezeten, dat zien ze zo. En licht is ie ook. Zou ie leeg zijn?

Zachtjes schudt Theo zijn vondst heen en weer. En houdt de bus voor zijn oor....

„Hoor je wat?”

„Ja, het ritselt. 't Zal wel zand zijn.”

Hij zet zijn nagels achter de rand van het deksel en probeert het zo omhoog te wippen. Wim gaat voor alle zekerheid maar een paar stappen achteruit en neemt zijn broertje bij de hand... Dan... de bus is open!

Wat ze zien?....

Een kaartje!

„La's kijken, Theo. Staat er wat op?”

Met grote ogen bekijkt deze het strookje en leest luidop:

WAARDEBON VAN f 2,50

te besteden bij een der plaatselijke winkeliers.

„Is dat effe een bof?! Hoe zou die in 't zand komen?”

„Da's nogal wiertes. Elk jaar organiseert de V.V.V. een schatgraverij voor de badgasten en deze schat is natuurlijk blijven zitten. Wat een bof, zeg!”

„Wat zullen we ervoor kopen? Pinda's?”, vraagt Theo. „Of taartjes.... of....”

„Ja, of....” — Daar staan ze nu. Verlegen met al de heerlijkheden, die plots binnen hun bereik gekomen zijn. 't Moet natuurlijk iets zijn, waar ze alle drie wat aan hebben. Plots draait Wim zich om en trekt Theo mee aan z'n arm: „Kom mee; ik weet wat moois! Ja, echt! Kom mee naar 't dorp.”

Uitgelaten rennen ze over het strand. Naar 't dorp! Naar de winkels met lekkers, speelgoed en souvenirs!....

Wat is dat???. . . .

Verstijfd van schrik blijven ze plotseling staan. 't Is toch niet waar?? Wim wordt witjes om zijn neus. En Theo weet niet of hij waakt of droomt! Ruud is er nog het best aan toe. Die heeft nog niet door wat de jongens ontdekten: er mist een fiets! En natuurlijk de mooiste! Ze hadden ze met de sturen in mekaar gezet op 't vrije strand. Hadden ze ze toch maar in de stalling gezet! Maar dat kostte weer 30 cent.... Een kwartiertje geleden stond ie er nog, dat weten we zeker. Maar door de spannende schatgraverij hebben ze hun fietsen helemaal vergeten. Daar staan ze nu. Theo voelt, dat tranen naar zijn ooghoeken dringen, maar hij bijt op z'n tanden. Hij weet wat moeder altijd zegt: „Flinke jongens huilen niet”.... Zou ze 't nog zeggen, als ze dit wist???

„Maar je had hem toch op slot gedaan?”

„Nee.... ja, da's waar ook! Kijk, hier heb ik het sleuteltje!”

„Nou, dan kan ie nooit ver weg zijn. En je loopt zo in de gaten met een fiets aan je hand. En dan nog een, die alleen op

z'n voorwiel rijdt. Kom jô, naar 't dorp! Spurten! We gaan naar de politie.

Naar 't dorp. . . . Ja, daarheen zouden ze immers toch gaan? Nu weten ze best, wat ze voor de waardebon zouden kopen. . . . Och nee, dat kan immers niet: veel te weinig! Wat doe je nou met een rijksdaalder als je een nieuwe fiets moet kopen?!

De wonderlijkste gedachten stormen door de hoofden der jongens! Geen wonder ook!

Met stevige pas duwt Wim zijn karretje door 't rulle zand. „Kom, opschieten!”, port hij Theo aan, die als in een droom, zijn makker volgt. 't Is net, of het zuigende zand hem vast wil houden. En moet ie daar nu blij om zijn of niet? Elke stap vooruit, betekent immers een stap dichterbij huis. . . . En daar zal het waaien! F 155, ¶ 110

Boven op 't duin, bij het tentenkamp, blijven ze als vanzelf even staan. Daar is immers een aanplakbord, waarop allerlei gevonden en verloren voorwerpen van badgasten staan aangegeven. Automatisch bekijken ze de briefjes. . . . je kunt niet weten. . . .

Bij al de narigheid, die ze hebben, krijgt Wim ineens een lachbui. Zijn oog valt op een wonderlijk briefje! Met grote potloodletters staat er op:

„Weggelopen een bruine kip”

K. van Rooijen.

En een grappenmaker had met rood potlood aangevuld:

„Met schele ogen en een hazelip”

Theo kan echter moeilijk lachen. Hij zit te diep in de put. Geluk-

kig, dat zijn vriendje de moed niet laat zakken.

„Kom Theo, kop op! Misschien vinden we de kar nog wel.” —
En om z'n vriend wat op te monteren, zegt hij: „Laten we er een briefje bij plakken:

*„Weggereden een bruine kar,
Z'n baas is vreselijk in de war.”*

't Was goed bedoeld. Maar 't werkt net verkeerd: over Theo's wangen biggelen nu tranen en hij snikt heftig. . . .

Theo voorop, Ruud achterop, trapt Wim z'n vrachtje in de richting van 't dorp. 't Valt niet mee, z'n fiets vooruit te krijgen op de golvende Badweg! En toch schieten ze op. Te meer, daar de weg plots tamelijk steil naar beneden gaat. Bij een scherpe bocht in de smalle weg doen ze maar heel kalmpjes aan. Wim merkt: Theo rilt. . . . En 't komt niet van de kille noordwester alleen. . . . Ineens schreeuwt Theo: „Stop!”

En vóór Wim weet wat er aan de hand is, staat Theo naast de fiets en verdwijnt in 't open struikgewas langs de weg. Tussen de slanke, dunne dennen heeft hij iets verdachts gezien. Iets glimmends. . . . Was 't verbeelding, of. . . .? Niet lang duurt zijn onzekerheid; hij ziet al heel gauw: dat is zijn fiets!

En. . . . naast zijn mooie karretje, staat, gebogen, een slungel van een jaar of twintig, gekleed in een slordig sportkostuum, met een bruine branielok over zijn voorhoofd! Gore handen prutsen aan het slot. . . .

... maar dan komen twee badgasten op het toneel van de strijd

Naar de politie

Als de vent opkijkt, ziet Theo een bleek gezicht, met donkere ogen in diepe kassen en een vieze stoppelbaard om de kin. 't Lijkt een type uit zuidelijke landen....

Theo voelt, dat ie begint te beven. Zijn jongenshanden krampen zich samen tot vuisten.... Wat moet ie doen?.... Wat gaat ie doen?.... Schreeuwen, of vechten??....

Zeg jongelui, heb je ook wel 's zo onder hoogspanning gestaan, zó, dat het wazig en geel werd voor je ogen, dat je jonge bloed kolkte en bonsde door je aderen en dat je je ten slotte op je vijand wierp? Je wist misschien best, dat je vijand veel sterker was dan jij en toch trotseerde je die overmacht!

Gniffelend gluurt de dief naar Theo. Hij speurt de spanning in 't jongenslichaam en wacht maar rustig af wat er gaat gebeuren. Plots, met een snijdend scherpe kreet werpt Theo zijn lenige lichaam vooruit, als een roofdier dat zijn prooi bespringt, en beukt en bijt in 't wilde weg! Hier!.... Daar! Hij voelt een geweldige kracht in z'n spieren, een kracht, die onstuimig een uitlaat zoekt. In knellende greep houdt hij de hals van de dief omklemd. Met een ruk probeert deze echter zich van zijn belager te ontdoen. 't Wordt tijd voor 'm ook.... Hij krijgt al aardig kleur op z'n wangen.... een blauwe kleur.... Beide rollen over de grond. Theo ligt nu onder.... Dat ziet er slecht voor de knaap uit! Maar.... Wim is er ook nog!!!.... Die laat zijn vriend niet in de steek! Nooit!!!

„Blijf jij hier bij de fiets staan Ruud”, roept ie z'n broertje toe.

Rudi trekt alle registers open en begint te gillen van narigheid. Uit alle macht houdt de dief Theo tegen de grond gedrukt. Theo wroet en wringt om los te komen. Roepen kan hij nu niet meer. 't Is ook niet nodig. Z'n vriend komt hem helpen. Van achteren nadert Wim de slungel en trekt hem met een ruk achterover! Wit van woede veert Theo nu op. De dief wil zich nu op Wim werpen.... Maar dan.... dan worden er fietsen tegen de bomen gezet en komen twee badgasten op 't toneel van de strijd! Kerels zeg! De een lijkt wel een zoon der reuzen!

De mannen hadden direkt begrepen, dat er iets ergs aan de hand moest zijn. Een gillende kleuter wees almaar in de richting van 't dennenbosje.... En wie kan een schreiende dreumes, alleen op een weg, voorbij fietsen zonder hulp te bieden?

Meteen overzien de mannen het toneel van de strijd.

Voor de zwijntjesjager beseft, wat er gaat gebeuren, heeft de reuzenzoon de slungel in z'n borst gegrepen en rukt hem aan zijn overhemdje en tricootje omhoog. Als aan de grond genageld staart de dief in een paar grote staalharde ogen. Een harige, gespierde arm beweegt hem nu voor-, dan achteruit in een tempo als van iemand die een boomstam in stukken zaagt. Het bleke hoofd van de dief knikt heen en weer op z'n romp, als de kop van 't Soendaneesje op 't zendingsbusje!

De vent ziet lijkbleek. Het massale hoofd van zijn tegenstander komt nu heel dicht bij het zijne en de vervaarlijke stem van de reus hoort hij bassen. „Wou jij knokken, branieschopper? Ik ben er klaar voor! Je krijgt nog vijf voor ook!”

Maar de dief begint er blijkbaar liever niet aan. Hij wil wel weg zijn! Mag dit ook, maar aan 't handje van de badgast, die hoe langer hoe harder begint te benen en hoe langer hoe steviger begint te knijpen!

Ze slaan de weg naar 't Raadhuis in. Met hun fietsen volgen de jongens. Theo met bloedneus, gezwollen lip en een paar fikse schrammen over zijn wang. 't Mag alles niet hinderen: hij heeft zijn fiets!!!

Voor de dief is 't een martelgang, die tocht naar het Raadhuis, waar de politie hem wacht. Steeds groter wordt het gezelschap dat volgt. Vooral de jeugd laat geen verstek gaan! En allen die mee trokken vinden het maar wat vervelend, dat het vervolg van deze interessante geschiedenis speelt achter de gesloten deur. Een grappig, rasecht Amsterdammertje heeft post gevat op de hoge stoep van het Raadhuis; de handen parmantig in z'n zij. Tot het verzamelde publiek houdt hij de volgende kernachtige speech:

*„Dames en heren,
dat stukkie gajes gaat in de bajes. O zo!”*

Hij spriest een straaltje vocht tussen zijn tanden door en verlaat zijn spreekgestoelte onder applaus van de luisteraars en kijkers. In het oude, hoge Raadhuis staat de verdachte voor een bureau en wordt door een nog jonge wachtmeester ondervraagd. Eerst probeert de dief door liegen aan de greep van Hermandad te ontkomen. Maar steeds nauwer wordt het net van vragen om hem gesponnen en eindelijk baat ontkennen niet meer: de vogel zit vast. Hij bekent alles.

De twee badgasten krijgen een complimentje van de politie voor hun kranig optreden. Theo en Wim krijgen een ferme klap op de schouder! „Bravo!” zegt de wachtmeester. „Er steken een paar prima politiemannen in jullie!”

En Rudi?.... Rudi wordt door de wachtmeester opgetild en

belandt, na een handige reuzezwaai, zomaar om de nek van de politiemans.

Dan mogen ze allen gaan. Behalve.... Thomas Vitello, de fietsendief. Hij mag een nachtje blijven logeren.

„Hoe laat zou 't zijn?“, vraagt Wim, als ze door de dorpsstraat lopen. Pas dan ontdekt Theo, dat ie zijn polshorloge mist! Zou die gast?....

Opnieuw komt er spanning op de gezichten van de jongens.

„Misschien heb je 't wel verloren bij de vechtpartij; laten we eerst maar 's op die plek gaan kijken,“ zegt Wim.

Zo snel ze kunnen gaan ze terug naar 't enge plekje. Ze herkennen het gemakkelijk: de sporen van een worsteling zijn nog duidelijk te zien.

„Ik zie het,“ roept Theo ineens.

Ja hoor, het verlorene is terecht. Nu zien ze ook, hoe Theo het verliezen kon: het bandje is doormidden gebroken.

„Wat jammer!“, klinkt het als uit één mond.

„Heb jij nog geld?“

„Nog twee kwartjes. En jij?“

„Dertig cent.“

„Dan hebben we veel te weinig.“ — Mismoedig bekijken ze het kapotte bandje.

„Misselijk, hè!“

„Nou!“, zegt Wim.

„Ik ben niet misselijk,“ stelt Ruud gerust.

En dan? Dan geeft Wim z'n maat plots een tik op de schouder en kijkt hem met stralende ogen aan!

„Zeg knulletje.... de waardebon!“

Theo's gezicht klaart helemaal op. Sufferds die ze zijn! Dat

zouden ze door de herrie helemaal vergeten!

„Laat ie fijn zijn!”, schreeuwt Wim.

„Maar hij heeft geen snorretje,” lacht nu ook Theo.

„Wel es!”, verzekert Ruud ernstig, „hij had wel een snorretje, een zwarte!”

Groot staan zijn kleuterogen en zijn kaasronde kopje knikt veelbetekenend in Theo's richting... Lachen die jongens hem nu weer uit?....

Een kwartier later bekijken twee jongens, of liever twee en een half, een paar horlogebandjes, die voor hen op de toonbank liggen. Ja, dat zullen ze maar nemen. Theo houdt een stevig leren bandje omhoog. F 2,25 staat erop. Dat zit net goed. Aarzelend haalt ie zijn waardebou te voorschijn. Moest ie 's ongeldig zijn!...

„Meneer, is deze nog geldig?”

De meneer bekijkt het briefje.

„Natuurlijk, jongeman. Zo, was jij één der gelukkige gravers? Geweldig zeg! Ben je gevallen? Je ziet er nogal gehavend uit!”

„Nee, meneer,” zegt Theo ontwijkend. Hij heeft echt geen zin om het hele verhaal opnieuw te vertellen. Heeft ie bij de politie al gedaan....

Zeker, de jongens mogen er best even op wachten.

„Al vijf uur,” fluistert Wim, op één der vele klokken wijzend.

„We moeten nodig naar huis.”

Tegen half zes beginnen de knapen aan de terugreis. Voor het kwartje hebben ze nog heerlijke pinda's gekocht. En van 't zakgeld kochten ze chocola voor vader en moeder.

Zo nu en dan werpt Theo een stiekeme blik op de glimmende kop van z'n mooie lamp, ziet dan ook meteen zijn eigen bol....

Die is er sinds de heenreis niet mooier op geworden! Jonge, jonge, wat ziet die kop eruit!

De jongens zijn stiller dan gewoonlijk. Nu pas dringt het goed tot de vriendjes door, wat ze die dag allemaal hebben beleefd. Ze voelen zich moe, heel erg moe.

Die avond vertellen twee jongens in de roef van d'avontuurlijke dag aan zee. En als ze eindelijk naar bed zijn, kijken vader en moeder mekaar eens ernstig, zwijgend aan. . . . De klok tikt hoorbaar. . . .

Die avond zeggen twee jongens hun avondgebed met andere woorden dan gewoonlijk en twee jongensharten vloeien over van dank.

Die avond zit er een man in de cel, een jongeman, een. . . .

„Hij is gestruikeld en er was geen helper.”

Ja, dat had vader laatst op een avond aan tafel gelezen uit een Psalm, toen ze 't over gevangenen hadden gehad, wist Theo nog. Gestruikeld. . . . geen helper. . . . en. . . . zijn drift van vanmiddag?

Dan vouwt de held zijn handen op het dek en zegt: „Heer. . . . wees. . . . wees ook met hem, die struikelde!”

Dan valt Theo in slaap. . . . de held, die hielp! Echt hielp!

Naar het eiland van de „Sunders”

De meeste scholen zijn weer begonnen. 't Loopt ook tegen het eind van augustus. Wim zit alweer een week op de banken, maar Theo, zijn vriend, beleeft nog een onvergetelijke middag in deze vakantiemaand.

De „Tegentij” moet vóór de winter nog met een paar vrachtjes naar Ameland, het eiland der „Sunders”. Nooit van gehoord? Geeft niets! Straks zal die naam je wel duidelijk zijn.

Op een prachtige middag, waarop luchtige lichtwemelingen het Wad doen glinsteren, fietsen twee jongemannen over het eiland in de richting van Hollum. Die ene kennen we meteen aan zijn mooie karretje. . . . Juist, dat is Theo. En die andere, oudere? Dat is Hidde, de zoon van de gemeente-ontvanger. Hidde studeert voor onderwijzer en is 17 jaar. Een vakantie op zijn geboorte-eiland vindt hij elk jaar opnieuw een heerlijkheid! Bij de haven hebben de twee mekaar die middag ontmoet, Theo en Hidde. Hidde had wat naar de schepen staan kijken, die over het Wad voeren en Theo was net van plan geweest een fietstochtje over het eiland te maken, toen ze mekaar zo maar tegen het lijf liepen. Of ze mekaar dan kennen? Ja zeg, het is al vier jaar geleden, dat ze elkaar voor 't eerst hebben ontmoet. Vader had moeten afrekenen bij Hiddes vader, die trieste, koude novembermiddag. Gezellig hebben ze toen immers in de huiskamer van de gemeente-ontvanger thee zitten drinken? En Theo heeft toen Hiddes prachtige platenalbum mogen bekijken. . . . Alweer vier jaar geleden! . . .

Natuurlijk wil Hidde graag een eindje met Theo gaan fietsen op deze mooie middag. Hidde heeft al zeven weken vakantie achter de rug en, eerlijk, hij begint zich langzamerhand toch wel een beetje te vervelen. Hij is blij vanmiddag wat gezelschap te krijgen.

Rustig trappen de jongens in westelijke richting.

„Zeg Hidde, dat torentje daar, hoe heet dat dorpje?”

„Dat is Ballum. Vroeger heeft daar een groot kasteel gestaan, waarop de Cammingha's, de heren van het eiland, woonden. In 1828 is het slot afgebroken. Die Cammingha's hebben veel narigheid beleefd. Boven de poort van het slot stond indertijd: „Niemand zonder kruis.”

„De Heren van het eiland? Hoe kan dat?”

„Ja, da's een heel eigenaardige geschiedenis. Ameland was heel vroeger een vrijstaat. In de zestiende eeuw behoorde het dus niet tot onze republiek. Het heeft ook nooit meegedaan aan onze tachtigjarige oorlog. Dat dorpje Ballum was dus de vroegere residentie van de heren van Ameland. Het eiland had een apart wetboek en de rechtspraak was ontzettend streng. De straffen waren niet mis! Er was eens een vrouwtje op Ameland, dat een muts had gestolen. De rechter veroordeelde haar tot geseling en... ze werd voor altijd van het eiland verbannen! Het is ook eens gebeurd, dat een man een plank had gestolen. Voor straf moest hij twee uren lang te Ballum aan de schandpaal staan met een bord op zijn borst: „HOUTDIEF”.

Rechts van de weg liggen wat schrale stukjes weiland. Kijk, er is hier toch wel heel weinig gras: de koeien staan allemaal aan een ketting. Dan vertrappen ze niet veel, weet Theo. Links van de weg blikkert de Waddenzee.

„Alsjeblieft! Dat is nogal wat! En wie is nu eigenaar van het eiland?”

„Op 't ogenblik is het gewoon een deel van ons land, net als de andere Waddeneilanden. Maar voor het zover was, heeft Ameland nog verschillende „heren” gehad. In 1704 heeft de Friese stadhouder Johan Willem Friso het gekocht. Dan komt de heerlijkheid Ameland dus aan de Nassau's.”

„Die stadhouder, die later bij de Moerdijk verdronk?”

„Prima! Die was het! — Weet je, dat onze koningin, bij al de andere titels die ze heeft, ook nog „Vrouw van Ameland” heet?”

„Nee, grappig!”

„Ja. Toen stadhouder Willem de Vijfde — je weet misschien, dat zijn lijk in april 1958 naar het praalgraf der Oranjes te Delft is overgebracht?”

„Dat las ik, ja.”

„Welnu, toen stadhouder Willem de Vijfde in 1795 naar Engeland ging bij de komst der Fransen in ons land, werden zijn bezittingen door de Franse indringers verbeurd verklaard, óók Ameland dus.”

„Zeg, wat zie je hier eigenaardige hekpaaltjes.”

„Dat zijn baleinen, stukken walviskaak. Vroeger voeren heel veel Amelanders ter walvisvaart. Zie je daar die leuke huisjes met die aardige geveltjes? Dat zijn nog commandeurshuisjes; daarin hebben in vroegere tijden de schippers van die boten gewoond. In 1781 woonden er meer dan 100 van die commandeurs op het eiland.”

„Oh!”

Na Ballum rijst in de verte de stoere zadeldaktoren van Hollum op, helemaal op de westpunt. Na een kwartier komen Hidde en

Theo het knusse dorp binnen. Het eerste wat Theo opvalt, is het geloei van de stoomfluit van de zuivelfabriek.

„Wat is dat?”

„Ja, dat is hier bijzonder grappig. De dokter is in aantocht!”

„De dokter?”....

„De dokter. Er is op het hele eiland maar één dokter en die woont in Nes. In de zomermaanden heeft hij het natuurlijk heel erg druk. Bij de 2500 eilanders komen dan nog een 8000 badgasten! Je begrijpt, dat hij zich in die maanden nooit precies aan zijn spreekuur kan houden. Hier in Hollum houdt hij aan de Badweg spreekuur van 2—3 uur. Moet je hem spreken, dan ga je daar op dat uur een nummertje halen. Soms is het al laat in de avond als de dokter in het dorp komt; ook wel 's nachts, om een uur of twee! Komt hij het dorp binnen, dan gaat de stoomfluit van de zuivelfabriek — 's nachts niet! — en dan weet je wel ongeveer aan je nummertje, wanneer je naar zijn spreekuur kunt gaan. De dokter heeft het hier niet gemakkelijk! 's Winters gebeurt het wel eens, dat het water zó laag staat op het Wad, dat de boot naar de vaste wal niet varen kan. Als er dan ook nog een dikke mist hangt, kan er ook geen vliegtuig landen. 't Is wel 's gebeurd, dat de dokter dan zelf maar een operatie ging verrichten, vooral, als er een heel ernstig zieke was.”

„Vreselijk.”

„Afstappen! Hier ben je nu bij de kerk van Hollum. Een grote, hè? Zullen we 's vragen, of we de sleutel even mogen hebben? Dan kunnen we hem bezichtigen. Hij is heel interessant van binnen.”

„Graag!”

De kosteres is een vriendelijke vrouw: natuurlijk mag dat! Ze

gaat zelf met de jongens mee.

Eerst maar naar de consistoriekamer.... O kijk, daar aan de zoldering?.... Daar hangt een Eskimo-kano, gemaakt van dierenhuiden! De onderkant is blauw, de bovenkant wit geschilderd. Een commandeur heeft hem jaren geleden meegenomen naar zijn dorp. De inzittende werd er met touwen in vastgesjord, vertelt de kosteres.

„En als dat ding nu 's omsloeg?“, wil Theo weten.

„Dan moest de inzittende die beweging maar meemaken,“ antwoordt de vrouw.

Nu de kerk in. Theo zet grote ogen op als de deuren opengaan: wat een ruimte! De preekstoel trekt dadelijk zijn aandacht. „Mogen we daar wel even op?“, vraagt hij de vrouw met een guitig lachje.

„Nou, als je rustig bent, vooruit. Dan ga ik intussen een kopje thee zetten: het water kookt al.“

Dadelijk beklimmen Hidde en Theo de kansel.... Ze moeten wel even lachen: 't is ook geen alledaagse bezigheid!....

Vóór hen ligt een heel oude Bijbel. In die Bijbel ligt een inlegblad, waarop in oude lettertekens te lezen staat:

„....door de Heydens eerstmaal syn gebout daar men enige heydense afgoderij doenmaals vond, als dese kerk in 1679 werde opgebout.“

„Heel vroeger moet dus op deze plaats een heidense tempel hebben gestaan,“ zegt Hidde. „Later is het een Rooms-Katholieke kerk geworden. En in de tijd van de Hervorming is het kerkgebouw in handen van de Hervormden gekomen. De kerk blijkt ook nog door de Watergeuzen te zijn vernield.“

De jongens snuffelen verder. In 1678 — staat op het inlegblad — is men weer met de herbouw begonnen. Op 14 december 1679 is

de kerk in gebruik genomen. Voorganger in die dienst was Ds. Cornelis Jacob Schellinger, die tot tekst had: Haggai 1 : 14.

In de kerk zien de jongens een afbeelding van de god Mercurius, de god van de handel.

Onder het orgel staat het Amelander wapen: drie balken en een halve maan....

Met enige moeite kunnen ze omtcijferen wat erbij geschilderd staat:

*„De Amelander schalken
hebben gestolen drie balken.
's avonds in de maneschijn:
dat zal het wapen van Ameland zijn.”*

„Wat zou dat betekenen?“, vraagt Theo.

„Moet je luisteren. Eens was er in Ballum een misdadiger veroordeeld tot de strop. Maar tot schrik van de Hollummers was er voor de galg van hun dorpsgenoot geen hout aanwezig. 't Kan natuurlijk ook best zijn, dat ze het hout voor dat doel niet wilden afstaan, want hout was kostbaar in die tijd. Drie Hollumer jonge kerels wisten echter raad! Op de Bosplaat van Terschelling was altijd hout te vinden. Op een mooie, maanlichte avond voeren ze de zee op en stalen van de Terschellingers drie balken. Zó is Ameland aan zijn wapen gekomen.”

Theo lacht, wat weet die Hidde veel!

Na het bezichtigen van de kerk, lopen de jongens nog even over het kerkhof, dat om de kerk heen ligt. Op de grafzerken zien ze de namen van verscheidene commandeurs.

Dan verlaten ze het kerkhof. Hidde bedankt de kosteres hartelijk voor haar vriendelijkheid en geeft haar iets van zijn zakgeld.

„Hé, Hidde, zie je dat? Er is in Hollum een straat naar jou genoemd!” Hij leest: „Hidde Dirksz. Katstraat.”

„Weet je wie die Hidde Kat is geweest?”, lacht Hidde.

„Nou?”

„Een van de moedigste commandeurs van het eiland! Het was niet bepaald een lichtgewicht-bokser! Toen ie 66 jaar oud was, woog hij 305 pond! En veel beleefd heeft me die knaap! Eens maakte hij een tocht naar Groenland, naar „de wilden”, zoals de Eskimo's toen vaak werden genoemd.... Maar toen hij de kusten van Groenland naderde, kwam zijn schip in de branding terecht en dreigde te pletter te slaan op het strand. Daar stonden de wilden hem op te wachten en Hidde Kat voelde er niet veel voor, in hun handen te vallen! Maar wie beschrijft zijn verbazing, toen hij de Eskimo's in hun landstaal hoorde roepen: „Vriend, kom maar!” Je begrijpt dat Hidde Kat zich dat geen tweemaal liet zeggen! Hij probeerde zo gauw mogelijk aan land te komen. En dat lukte! Maar zijn boot ging verloren. Later is hij met een schip, dat naar Hamburg voer, weer behouden in Europa aangekomen.”

Hoofdstuk 20

Uit oude tijden

„Zeg Hidde, wat spoelt de zee hier toch dichtbij het dorp!”

„Ja jô, Ameland wordt aan de westkant hoe langer hoe kleiner. In 15 jaar tijd is er wel 200 meter duin weggeslagen. Dank zij de onderzeese oeverbescherming is de afslag aan de uiterste westpunt tot staan gebracht. Vroeger, omstreeks 1400 lagen er acht dorpen op het eiland; nu nog maar vier. . . . Heb je wel eens gehoord van het avontuur dat Jan Cornelis beleefde, lang geleden?”

„Nee! Vertel 's!”

„In 1610 leefde hier een zekere Jan Cornelis. Jan ging voor f 800,— een weddenschap aan, dat hij een jaar lang op de Bosplaat — een grote zandbank — kon leven! Die Bosplaat was onbewoond en in de herfst en in de winter sloegen bij stormweer vaak ruwe zeeën over de plaat. De mensen geloofden er niets van, dat Jan dat zou kunnen volhouden! Alleen op zo'n grote, woeste zandbank. . . . een jaar lang?! Hoe kon dat nou!!! — Maar Jan was niet bang. Hij had veel zin in die f 800,— en aanvaardde de tocht naar de plaat.

Op de zandbank stond een houten huisje en in dat huisje ging Jan Cornelis wonen. In kille nachten loeiden en gierden de elementen om zijn hutje, soms dreigden ze het weg te spoelen. Dan lag Jan in zijn stulpje te bibberen! Maar, die f 800,—, zie je! Eens — 't was in de nacht van 30 november 1610 — werd het noodweer! De stormwind beukte zijn woninkje en Jan

hoorde het wilde water klotsen tegen zijn planken hut: de plaat was dus onder gelopen, begreep hij. Dat was niet zo mooi! Jan dacht, dat het eind van zijn avontuur nu wel gekomen zou zijn. . . Wat een bange nacht heeft me die kerel gehad! Maar toen de morgen kwam, ging de wind liggen en Jans huisje stond er nog steeds! Er waren wel een paar planken afgebroken en het was wel wat scheef gezakt, maar hij kon het toch nog repareren. Middenin die woestenij van wind en water bracht Jan het verdere van de winter door. Hij verveelde zich verschrikkelijk en zijn voedsel werd schaars. Wat was Jan blij, dat een zeearend hem op zekere dag een bezoek kwam brengen! Het beest had een visje in zijn bek en liet het net bij Jans hut op de Bosplaat vallen. Vis! Hij wist niet meer, hoe die smaakte!! Een paar dagen later drong er hondengeblaf tot de kluzenaar door; klanken, die uit het oosten kwamen. Door de zware mistbanken die om zijn zandplaat hingen kon hij wel niets onderscheiden, maar dat hondengeblaf troostte Jan toch bijzonder! Dat blaffen bewees immers, dat er ergens toch leven op aarde was. . . .

In 1611, in de junimaand, kwam een schipper bij de Bosplaat aan en haalde Jan Cornelis van zijn eilandje.”

„Zou dat hutje er nog staan?”

„Neen. De Provinciale Staten van Friesland hebben het later laten afbreken, omdat schippers het soms voor een baken in zee aanzagen.”

Intussen zijn de jongens weer op hun fietsen gestapt.

Ze peddelen de Badweg op. Terug zullen ze het prachtige schelpenpadje door de duinen maar nemen. Even gaan ze onderweg

zitten. in een sprookjesachtige duinpan en daar vertelt Hidde aan Theo zijn laatste verhaal over Ameland.

„Offe... ben je langzamerhand moe geworden van het luisteren?”

„O nee! Ga alsjeblijft nog wat door! Ik houd zo ontzettend van geschiedenis en van dat vak hoort een schippersjongen juist niet veel.”

„Oké! Luister dan.

Weet je, wanneer Ameland spannende uren beleeft? Op de avond van 5 december! Dat is de avond van de Sunders, van de Sinterklazen. Die avond is de straat voor de mannen en jongens vanaf 18 jaar oud. Geen vrouw of meisje zal het wagen om tussen vier uur in de middag en twee uur 's nachts op straat te verschijnen. Wie 't wel waagt, krijgt rake klappen tegen de benen! Zelfs voor de vrouw van de politie wordt geen uitzondering gemaakt. Alleen de wijkverpleegster mag in die uren op straat. En van zeven uur tot half acht 's avonds mogen de meisjes onder geleide van vader of een oudere broer naar een der verzamelhuizen gaan. Een twaalftal van die huizen staat open. Daarheen komen de Sunders. Ze zijn prachtig — maar onherkenbaar — verkleed. Elk jaar dragen ze een ander kostuum!

Nu eens beelden ze de Nederlandse vlag uit, dan weer de vuurtoren van Hollum, enz.... Ze dragen ook prachtige hoeden en voor hun gezicht hebben ze vaak afgrijpselijke mombakkesen. Om niet aan hun stem te worden herkend, spreken ze door lange toeters. Ook oudere mannen doen mee. Maar weet je, wat dan zo lastig kan zijn? Die dikke buik! Maar de jongere mannen weten raad. Ze hijsen de ouderen in een corset en als het niet dicht wil, gaan ze het slachtoffer desnoods op z'n buik staan om hem

erin te persen! Want voor sunderavond moet je nu eenmaal alles over hebben!”

„En moet je 18 zijn om mee te mogen doen?”

„Beslist! Een jongeman van 17 of jonger probeert het wel eens om als sunder verkleed toch mee te spelen, maar o wee, als ie ontmaskerd wordt!! Vertrouwt men de leeftijd van een sunder niet, dan stelt men hem door een bokspartijtje op de proef!”

„En wat gebeurt er dan in die verzamelhuizen?”

„Daar moeten de meisjes gehoorzamen aan de opdrachten die de sunders geven. Ze moeten b.v. dansen voor de sunders, over een stok springen, een liedje zingen of iets dergelijks. Wie weigert het te doen, ik beloof je, die krijgt blauwe schenen! Zo'n dag heerst er bij de meisjes op het eiland een nerveuze spanning. En ook de sunders zelf zitten vaak in angst in de verzamelhuizen te worden herkend.

Gebeurt dit, dan verdwijnen ze uit de kamer en komen er niet meer terug.

Nog even praten de jongens door over allerlei bijzondere, leuke dingen van het sunderfeest. Dan zoeken ze hun fietsen weer op. De zon nadert de kim. Thuis zullen ze niet weten waar de jongens blijven; opschieten dus maar!

Bij het kerkje van Nes nemen ze afscheid. Theo bedankt zijn oudere maat hartelijk voor alles wat hij hem heeft verteld.

Die avond gaat Theo later dan gewoonlijk naar kool. Er is ook zoveel te vertellen in de roef van de „Tegentij”!

Voor Theo naar bed gaat, steekt hij nog even zijn hoofd buiten de roef. Aan de horizon kleurt de hemel zich rood. . . . Meeuwen krijsen boven de haven. En door de straatjes van Nes klinken opgewonden jonge stemmen van late badgasten.

Lang ligt Theo die avond te woelen in z'n bed. Komt het van de warmte alleen, dat de slaap zo moeilijk komen wil? Neen, Theo ligt te piekeren.... Nog 14 dagen.... Dan zal hij van boord gaan; dan wacht de school, ver weg.... Dan zal moeder hem 's avonds niet meer komen toedekken.... Och, dat hoeft ook niet meer. En toch....? Theo, de jongen, wordt zoetjes aan man!

Inhoud

<i>Hoofdstuk</i>	<i>blz.</i>
1 Toen Theo nog klein was	7
2 Toen de vlokken vielen	11
3 Een knal in de roef!	17
4 Een vreselijke middag	22
5 Manus, de bok	27
6 Voetstappen op het nachtelijk erf	31
7 Brand !	37
8 De Nieuwkoop	42
9 Ingevroren op de wadden	48
10 Een tocht over het ijs	51
11 Bevrijd !	56
12 Het cadeau voor moeder	61
13 Angstige ogenblikken en een grappig slot	68
14 Met een stier uit rijden	74
15 Uit school. . . . in de pijp	77
16 Een muizenhistorie	82
17 Een avontuurlijke dag aan zee	88
18 Naar de politie	97
19 Naar het eiland van de „Sunders”	103
20 Uit oude tijden	110

